

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

**Πολιτική Ιδεολογία και η Κοινωνική Πολιτική
στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Κουτσογεωργάκης Βασίλης

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:
Φερόνας Ανδρέας, Επίκουρος Καθηγητής, επιβλέπων
Βενιέρης Δημήτριος, Καθηγητής, μέλος
Αγγελάκη Μαρίνα, μέλος

Κόρινθος, Ιούνιος 2019

Ευχαριστίες

Με την παρούσα επιστολή θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, για την διαμόρφωση της Διπλωματικής εργασίας μου, στην τριμελή εξεταστική επιτροπή των Καθηγητών, τον επιβλέποντα και υπομονετικό κύριο Ανδρέα Φερόνα, την κυρία Μαρίνα Αγγελάκη και φυσικά, τον επικεφαλής του προγράμματος, κύριο Δημήτρη Βενιέρη.

Δράττομε της ευκαιρίας, να ευχαριστήσω τους Καθηγητές όλων των ενοτήτων που παρακολούθησα, την γραμματεία για την υποστήριξή της, τους αξιόλογους συμφοιτητές και των δύο τμημάτων, διότι η σύνθεση των παραπάνω, μου προσέφεραν τις καλλίτερες στιγμές στα τρία περίπου χρόνια συνύπαρξής μας.

Ειδική αναφορά επιθυμώ να κάνω, όσον αφορά την Γεωργία Καραμιχάλη, συμφοιτήτρια και φίλη, η οποία με στήριξε και με βοήθησε στις δυσκολίες που συνάντησα.

Τέλος, δηλώνω ότι έλαβα τις καλλίτερες εντυπώσεις και ανάλογες γνώσεις, σε ένα τομέα επιστημονικό, ο οποίος ενώ τον ψηλαφίζεις καθ' όλη την διάρκεια της ζωής, μελετώντας τον με τους κατάλληλους, αντιλαμβάνεσαι και μαθαίνεις νέα ζητούμενα.

Αν έγγραφα την εργασία από την αρχή θα ακολουθούσα άλλο μονοπάτι, λιγότερο φιλοσοφικό, αν και πιστεύω ότι από την Ιδέα, δια μέσω της συνείδησης, έρχεται η πράξη.

Με εκτίμηση,

Βασίλης Κουτσογεωργάκης

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τον ρόλο της πολιτικής ιδεολογίας στην ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πολιτική έκφραση της ιδεολογίας αποτυπώνεται στον τρόπο με τον οποίο όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στην ΕΕ, αντιλαμβάνονται έννοιες όπως η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, η ανθρώπινη φύση, η κοινωνία και η οικονομία. Η σοσιαλδημοκρατική πολιτική ιδεολογία, προ αναθεωρήσεων, αναδείκνυε το ζητούμενο της «ευημερίας» στον κοινωνικό ιστό. Η ευρωπαϊκή εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής όπως αυτή καθορίστηκε από την επικρατούσα πολιτική ιδεολογία στα θεσμικά όργανα – Συμβούλιο, Επιτροπή και Κοινοβούλιο – ήταν συντηρητική, υποβοηθούμενη εν μέρει και από την σύγκλιση των προοδευτικών ιδεών προς συντηρητικότερες κατευθύνσεις. Συνεπώς, στον ορίζοντα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, πρακτικά, η ρητορική της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής (ΕΚΠ) δεν επαληθεύεται πλήρως. Διαφαίνεται πως η μεγαλύτερη βαρύτητα των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνεται στην οικονομία, παρά τις διακηρύξεις για κοινωνικούς στόχους και την παραδοσιακή υπεράσπιση της κοινωνικής προστασίας. Όλα τα παραπάνω δεν επιβεβαιώνουν τον στόχο της «ευημερίας» όπως αυτός αποτυπώθηκε στις Συνθήκες της ΕΕ και έχουν ως αποτέλεσμα την δημιουργία τριγμών στην συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Λέξεις Κλειδιά: Πολιτική Ιδεολογία, Κοινωνική Πολιτική, Ευρωπαϊκή Ένωση,

Abstract

This essay examines the role of political ideology in the development of the European Union's social policy. The political expression of ideology is reflected in the way concepts such as freedom, democracy, equality, human nature, society and the economy are being perceived by all stakeholders in the EU within each specific ideology. The social-democratic political ideology, before revision, highlighted the prospect of "welfare" in the social fabric. The evolution of EU social policy, as determined by the prevailing political ideology in its main institutions - Council, European Commission and European Parliament - was conservative, partly supported by the convergence of progressive ideas towards more conservative orientations. Consequently, on the horizon of European integration, in practice, the rhetoric of the European Social Policy (ESP) is not fully verified. It turns out that the greatest weight of the European Union's decisions is given to the economy, despite its declarations about social objectives and the traditional defense of social protection. All of this does not fulfill the objective of "welfare" as reflected in the EU Treaties, which has the effect of creating turmoil in cohesion and solidarity among EU memberstates.

Keywords: Political Ideology, Social Policy, European Union

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη

Εισαγωγή 7

Κεφάλαιο 1 : Εννοιολογικές προσεγγίσεις & αποσαφηνίσεις

1.1 Πολιτική Ιδεολογία	12
1.2 Κοινωνική Πολιτική	16
1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση	19

Κεφάλαιο 2 : Πολιτικές ιδεολογίες και Κοινωνική Πολιτική

2.1 Εισαγωγή	24
2.2 Φιλελευθερισμός και Κοινωνική Πολιτική	24
2.3 Συντηρητισμός και Κοινωνική Πολιτική	26
2.4 Σοσιαλισμός και Κοινωνική Πολιτική	27
2.5 Καθεστώτα ευημερίας και κοινωνική πολιτική στο πλαίσιο της ΕΕ	28
2.5.1. Φιλελεύθερο καθεστώς	29
2.5.2. Συντηρητικό/κορπορατιστικό καθεστώς	30
2.5.3. Σοσιαλδημοκρατικό καθεστώς	30
2.5.4. Νότιο καθεστώς	31
2.5.5. Το καθεστώς των χωρών της πρώην κεντρικής ανατολικής Ευρώπης	32

Κεφάλαιο 3 : Πολιτική Ιδεολογία και Κοινωνική Πολιτική στην

Ευρωπαϊκή Ένωση

3.1 Εισαγωγή	34
3.2 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Επιτροπή	35
3.3 Οι κυριότερες Πολιτικές Δυνάμεις του Ευρωκοινοβουλίου	36

3.4 Στάδια εξέλιξης της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής	
3.4.1 Η περίοδος 1957-1989	38
3.4.2 Η περίοδος 1990-2004	45
3.4.3 Η περίοδος 2005-σήμερα	53
Συμπεράσματα	59
Βιβλιογραφία	63

Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση του ρόλου της πολιτικής ιδεολογίας στην ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), από την γέννηση της μέχρι τις ημέρες του απόηχου των εκλογών του 2019.

Σήμερα, η οικονομική ολοκλήρωση ασκεί πίεση στις εθνικές πολιτικές, ενώ οι χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις, καθώς και το καθεστώς λιτότητας, δημιουργούν προϋποθέσεις για ζήτηση περισσότερης ενεργητικής κοινωνικής πολιτικής. Σε ένα περιβάλλον, όπου υφίσταται εν τη γενέσει διαφορετικότητα στο μείγμα των λαών που συγκροτούν την ΕΕ., η οικονομική κυριαρχία δεσμεύει κανονιστικά τα κράτη μέλη, ενώ αντίστοιχα η κοινωνική ένταξη επιδιώκεται μέσω σταδιακής ήπιας εξέλιξης, με ανοιχτές μεθόδους συντονισμού (ΑΜΣ) των επί μέρους κοινωνικών πολιτικών. Από τις αρχές του 2000 το ενδιαφέρον για συνεχείς ρυθμίσεις, όσον αφορά την απασχόληση, τις συντάξεις και την υγεία, επιβεβαιώνει το αρχικό σενάριο, όπου συνδέονται τα παραπάνω με τους στόχους της ενεργοποίησης και συγκράτησης του κόστους για την εξυπηρέτηση της οικονομικής ολοκλήρωσης, καθαρά με μαθηματικούς όρους και στατιστικές προσεγγίσεις. Η συνύπαρξη ελεύθερου οικονομικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων με ένα δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας, είναι η κοινή πραγματικότητα, η οποία εκφράζεται μέσα από την έντονη διαφορετικότητα των κοινωνικών συστημάτων. Πολλές ελπίδες δημιουργήθηκαν από την υπόσχεση του Προέδρου της Επιτροπής Γιούνγκερ για την οικοδόμηση ενός ευρωπαϊκού πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, για την παροχή νέων και πιο αποτελεσματικών δικαιωμάτων για τους πολίτες σχετικά με την ισότητα ευκαιριών, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, τις δίκαιες συνθήκες εργασίας και κοινωνικής προστασίας και την κοινωνική ένταξη. Η ευρωπαϊκή κοινωνική αντίληψη για την αγορά εργασίας θεωρεί ότι δεν είναι εμπόρευμα όπως οι άλλοι παραγωγικοί συντελεστές ή τελικά εξομοιώνεται με τις άλλες αγορές;

Συνοψίζοντας τη διεθνή βιβλιογραφία αναφορικά με το ζήτημα της ερμηνείας της εξέλιξης της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής, η Hatrlapp (2019 forthcoming: 7-9) προβάλλει 4 βασικές προσεγγίσεις: (α) τη λειτουργική προσέγγιση, (β) τη θεσμική προσέγγιση, (γ) την προσέγγιση με βάση του δρώντες και τα οργανωμένα συμφέροντα και (δ) την πολιτικο-ιδεολογική προσέγγιση. Την επισκόπηση αυτή αναπαράγουμε συνοπτικά παρακάτω.

Καταρχάς, η *λειτουργική προσέγγιση*, που θεωρεί ότι η ενοποίηση σε έναν τομέα πολιτικής επιφέρει εξελίξεις και αλλαγές και σε άλλους παρακείμενους τομείς, έχει χρησιμοποιηθεί συχνά ως βασική ερμηνεία για τη σταδιακή επέκταση της κοινωνικής πολιτικής. Ο συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης, των προτύπων παραγωγής και της ίσης αμοιβής για την αποφυγή αθέμιτου ανταγωνισμού αποτελούν τυπικά παραδείγματα.

Ωστόσο, το κατά πόσο η λειτουργική ώθηση μπορεί να οδηγήσει στην υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο τα τελευταία κατανέμονται από την άποψη των προτεραιοτήτων πολιτικής είναι στενά συνδεδεμένα με τους *θεσμικούς κανόνες*. Η κοινωνική πολιτική της ΕΕ είναι το αποτέλεσμα πολύπλοκων αποφάσεων όπου η Επιτροπή θέτει την ημερήσια διάταξη, ενώ τα κράτη μέλη και - ανάλογα με το χρόνο και το θέμα - το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζουν. Στο πλαίσιο αυτό η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική εξελίχθηκε από κοινού με τη μεταφορά αρμοδιοτήτων σε υπερεθνικό επίπεδο και τη δυνατότητα θέσπισης νομικών ρυθμίσεων για τα ζητήματα της κοινωνικής πολιτικής με ειδική πλειοψηφία. Για ορισμένους μελετητές, οι θεσμικές διαδικασίες οδήγησαν σταδιακά σε μια αυτοματοποιημένη ενσωμάτωση των κοινωνικών δικαιωμάτων στην διαδικασία της οικονομικής ολοκλήρωσης. Ωστόσο, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, δεν φαίνεται να υπάρχουν επαρκείς εμπειρικές αποδείξεις για μια ευρεία ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής, εκτός συγκεκριμένων πεδίων όπως πχ. η ισότητα των φύλων, η υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία και η καταπολέμηση των διακρίσεων. Από την άποψη αυτή, οι λειτουργικές και θεσμικές προσεγγίσεις δεν φαίνεται να μπορούν να εξηγήσουν την έλλειψη εξελίξεων τα τελευταία 20 χρόνια.

Η τρίτη προσέγγιση δίνει έμφαση στο ρόλο των *δρώντων και των οργανωμένων συμφερόντων*. Για ορισμένους τομείς πολιτικής, ειδικά θεσμικά όργανα της ΕΕ ή οργανωμένα συμφέροντα ήταν καθοριστικής σημασίας. Για παράδειγμα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο σε τομείς όπως η υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων, η καταπολέμηση των διακρίσεων, η παροχή κοινωνικών και υγειονομικών υπηρεσιών και τα (διασυνοριακά) δικαιώματα ασθενών. Οι κοινωνικοί εταίροι ήταν επίσης σημαντικοί για τη θέσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων που θεσπίστηκαν την εποχή της Επιτροπής Delors (1989). Άλλα οργανωμένα συμφέροντα έχουν ενεργήσει ως παράγοντες που καθορίζουν την ατζέντα της πολιτικής στα ζητήματα της καταπολέμησης των διακρίσεων, των δικαιωμάτων των γυναικών ή τη μείωση της

φτώχειας. Ιδιαίτερα κρίσιμη θέση εδώ έχουν τα συμφέροντα των κρατών μελών, που για ορισμένους μελετητές έχουν διαδραματίσει αρνητικό ρόλο στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Με δεδομένη τη μεγάλη ετερογένεια των εθνικών συστημάτων κοινωνικής πολιτικής, μια συμφωνία για το επίπεδο και τον τύπο εξέλιξης κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ είναι πολύ δύσκολη. Η κατάσταση αυτή εξηγεί και την επιλογή των ήπιων μεθόδων συντονισμού (ΑΜΣ) σε σύγκριση με τους κανονισμούς και τις οδηγίες, κάτι που αποδυναμώνει την προοπτική για ταχείες μελλοντικές αλλαγές.

Τέλος, η τέταρτη προσέγγιση εστιάζει στο ρόλο της *πολιτικής και της ιδεολογίας*, ως αποφασιστικούς παράγοντες για την εξέλιξη της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Η συγκριτική ανάλυση του κράτους πρόνοιας έχει δείξει ότι τα κομματικά συμφέροντα και η ισχυρή παρουσία αριστερών κομμάτων στις κυβερνήσεις ή τα κοινοβούλια είναι αποφασιστικής σημασίας για την ενδυνάμωση του κράτους πρόνοιας. Η σοσιαλδημοκρατική πλειοψηφία μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών στο Συμβούλιο έχει συνδεθεί με την επέκταση των στόχων της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ στην απασχόληση, την κοινωνική προστασία και την ένταξη στο πλαίσιο της ΑΜΣ. Η πολιτική σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει παίξει σημαντικό ρόλο στον όγκο των Οδηγιών που έχουν εκδοθεί για ζητήματα κοινωνικής πολιτικής.

Όσον αφορά τις υποκείμενες ιδεολογίες, η φιλελεύθερη σκέψη και η ιδέα ενίσχυσης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των ανθρώπων μέσω κοινωνικών επενδύσεων - αντί της παροχής κοινωνικής προστασίας ανεξάρτητα από τη συμμετοχή στην αγορά - έχουν εντοπιστεί ως παράγοντες που περιορίζουν την κοινωνική διάσταση της ΕΕ. Η μειωμένη κατά τα τελευταία χρόνια δραστηριότητα της Επιτροπής υπέρ της κοινωνικής πολιτικής προκαλείται από έναν αυξανόμενο φιλελεύθερο λόγο στις Βρυξέλλες μετά την αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας (2005). Η στρατηγική της κοινωνικής επένδυσης και γενικότερα ο προσανατολισμός της φιλελεύθερης αγοράς και της οικονομίας της προσφοράς, που έχει κυριαρχήσει μετά την επέλαση της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης αναμένεται να επιφέρουν δυσμενείς επιπτώσεις στη μελλοντική ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής.

Η παρούσα εργασία εντάσσεται μεθοδολογικά και ερμηνευτικά στην τέταρτη προσέγγιση. Σκοπός της είναι να διερευνήσει στο μέτρο του δυνατού, τον συσχετισμό

και την αλληλεπίδραση των εννοιών της πολιτικής ιδεολογίας και της κοινωνικής πολιτικής στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μέθοδος που ακολουθείται είναι η βιβλιογραφική έρευνα και η συλλογή και επεξεργασία υλικού. Αξιοποιούνται δευτερογενείς πηγές από την ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, καθώς και πρωτογενείς πηγές που περιλαμβάνουν τη μελέτη και ανάλυση κειμένων της ΕΕ.

Η διάρθρωση της εργασίας έχει ως εξής. Στο πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζονται οι βασικές έννοιες ως λειτουργικά πνευματικά εργαλεία και ως απορρέουσα δραστηριότητα. Τίθεται το ερώτημα, κατά πόσο η ιδεολογία είναι συνδεδεμένη με την πολιτική και την κοινωνική δραστηριότητα, αναδεικνύοντας την πορεία της λογικής για την προσέγγιση της πράξης. Ακολούθως, ερευνώνται τα θεμέλια, αξίες, οι αρχές, για την δυνατότητα οικοδόμησης της κοινωνικής ευημερίας, σ' ένα οργανισμό όπως η είναι η ΕΕ. Η τρίτη ενότητα καταγράφει την ιστορική διαδρομή της ΕΕ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται η προσπάθεια της θεωρητικής επισκόπησης των χαρακτηριστικών των βασικών πολιτικών ιδεολογιών, από τα οποία αναδύονται διαφορετικές κοινωνικές πολιτικές, ενώ στη συνέχεια επιχειρείται η αποτύπωση των καθεστώτων ευημερίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αφού γίνει περιληπτική παρουσίαση των κυρίων οργάνων της ΕΕ, καταγράφεται η δημιουργία, η πορεία και ο ρυθμιστικός μετασχηματισμός των ισχυρών ευρωπαϊκών κομμάτων της ΕΕ και των ισχυρών κρατών μελών. Ο διακυβερνητικός της χρόνος διαμοιράζεται σε τρεις περιόδους. Στην πρώτη (1957-1989), η κοινωνική πολιτική αρχικά περιορίστηκε σε βασικά εργασιακά θέματα που εξυπηρετούσαν την οικονομική ολοκλήρωση. Το 1973 εμφανίζεται ένα πρόγραμμα κοινωνικής δράσης, ενώ το 1986 η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη δεν αλλάζει δραματικά την υπολειμματική εικόνα της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Η περίοδος αυτή κλείνει με την ψήφιση του Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων, το 1989 που αποτέλεσε και την αφετηρία για μια αναθέρμανση της κοινωνικής διάστασης της ΕΕ κατά την επόμενη περίοδο. Η δεύτερη περίοδος (1990-2004), περιλαμβάνει την Συνθήκη του Μάαστριχ (1992) με την ενσωμάτωση του Κοινωνικού Πρωτοκόλλου, την Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) που θεωρείται από πολλούς ως πιο κοινωνική Συνθήκη της ΕΕ, τη Συνθήκη της Νίκαιας (2001), την Στρατηγική της Λισσαβόνας και την εισαγωγή της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ), και τη διεύρυνση της ΕΕ (2004). Τέλος, η τρίτη περίοδος (2005-σήμερα), εκκινεί με την αναθεώρηση της Στρατηγικής της

Λισσαβόνας που επιφυλάσσει μια υποβάθμιση της κοινωνικής διάστασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σηματοδύεται από τη χρηματοπιστωτική κρίση (2008), που επέφερε οδυνηρές κοινωνικές επιπτώσεις και την επιβολή της δημοσιονομικής λιτότητας ως του βασικού πολιτικού δόγματος για την υπέρβαση από την κρίση. Η επικράτηση της νεοφιλελεύθερης πολιτικής ιδεολογίας θέτει κρίσιμα ερωτήματα για τις πραγματικές πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ σε σχέση με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την εμπέδωση των παραδοσιακών ευρωπαϊκών αξιών της κοινωνικής αλληλεγγύης και της κοινωνικής συνοχής.

Η εργασία κλείνει με την παρουσίαση συμπερασμάτων σε μια δύσκολη καμπή για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, όπου ο όρος «ολοκλήρωση» οφείλει να ερευνηθεί σε σχέση, με τις ευρωπαϊκές αξίες και αρχές της Συνθήκης της Ρώμης, με την ανθρώπινη φύση σε κοινωνική διάταξη μέσω της αλληλεγγύης, τον σεβασμό σε σχέση με το περιβάλλον και για κοινωνική δικαιοσύνη.

Κεφάλαιο 1

Εννοιολογικές προσεγγίσεις & αποσαφηνίσεις

1.1. Πολιτική Ιδεολογία

Οι δύο αυτές λέξεις αποτυπώνουν την έννοια της δράσης (Μανταλούδης, 2009)¹, όσον αφορά την πρώτη, και την συρραφή ιδεών σε σχέση με μια κεντρική ιδέα, για την δεύτερη. Η σύνδεση θεωρίας και πράξης αυτομάτως οδηγεί σε σύγχυση.

Η «ιδεολογία» είναι διαφορετικό αντικείμενο μελέτης σε σχέση με τις «ιδεολογίες» (Heywood, 2007). Στον ενικό αφορά ένα συγκεκριμένο τύπο πολιτικής σκέψης. Είναι μια διανοητική εργασία που επικεντρώνεται στην ανάλυση της φύσης, του ρόλου, της σημασίας, των ζητημάτων και των επιχειρημάτων για την θεώρηση των «ιδεολογιών».

Η «ιδεολογία» ως έννοια διακρίνεται από ένα ασαφές, ευρύ έως και αχανές περιεχόμενο (Βενιέρης, 2015). Τα ετερογενή σημεία εκκίνησης, συνδυαστικά με διαφορετικές ιστορικές διαδρομές, χρονολογικές-πολιτισμικές-γεωγραφικές κ.α., οδηγούν σε διαφορούμενες καταλήξεις και ερμηνείες. Ως πολιτικός όρος αποτελεί αντικείμενο ακραίων αντιπαραθέσεων με κύριους άξονες, σχέσης θεωριών και πεποιθήσεων απέναντι στην εμπειρική ζωή και την πολιτική συμπεριφορά, των τόσο διαφορετικών πολιτικών «ιδεολογιών».

Η καταγωγή του όρου οφείλεται στον Destutt de Tracy (1796) και για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε κατά την προσπάθεια μεταρρύθμισης της εκπαίδευσης στην Γαλλία. Διαθέτοντας, τον ορθολογικό ζήλο και τις υψηλές προσδοκίες θεώρησε ότι, η έννοια «ideology» θα αποτελέσει μια νέα επιστήμη ανακάλυψης της καταγωγής των ιδεών ώστε να καθιερωθεί όπως η βιολογία, αλλά τελικά δεν είχε το ανάλογο αποτέλεσμα.

Η πολιτική διάσταση του όρου πηγάζει από τον Marx (1846) σε ένα από τα πρώτα συγγράμματά του, «Η Γερμανική Ιδεολογία». Χρησιμοποίησε την έννοια κριτικά, αναδεικνύοντας μια φύση συστηματικής παραπλάνησης- αντεστραμμένης κάμερας (Die Deutsche Ideologie – camera obscura), σύνδεσης με το ταξικό σύστημα, χαρακτηρίζοντας την ως εκδηλωμένη εξουσία και ως προσωρινό φαινόμενο. Διαχώρισε την έννοια «ιδέα» από την ύλη και την παραγωγή. Έτσι, η ιδεολογία είναι η ιδανική μορφή των πραγματικών σχέσεων, η οποία φαίνεται από

¹ . Εκ του «πέλομαι», που σημαίνει «κίνηση», «περιστροφή», από όπου εκπορεύεται η λέξη «πόλις» και το επίθετο «πολιτικός, -ική, -ικό, σελίδα 182.

την οπτική μιας θέσης προς το σύνολο τους, ως, γενικευμένη, εξιδανικευμένη και αφηρημένη. Η πολιτική ιδεολογία είναι μια μορφή ταξικών σχέσεων, αλλά οι *πολιτικές* σχέσεις κατά τον Μαρξ καθορίζονται από τις σχέσεις παραγωγής (Levi, 2015:77).

Οι μετέπειτα Μαρξιστές θεωρούν την «Ιδεολογία» ως ένα παράγοντα ερμηνείας της απρόσμενης προσαρμοστικότητας του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Σε αντιδιαστολή με τον Marx, ο Lenin (1902) εκδίδει το «Τι να κάνουμε;» περιγράφοντας την «σοσιαλιστική ιδεολογία». Πλέον ο όρος αναφέρεται στις ιδέες της κάθε κοινωνικής τάξης, μη υποδουλώνοντας πλάνη, προβάλλοντας αντιλήψεις που προάγουν τα συμφέροντα της. Ο Gramsci (1935) συνέδεσε την «Ιδεολογία» με την αστική τάξη με τον όρο «ιδεολογική ηγεμονία», υπογραμμίζοντας την διεισδυτικότητα της σε κάθε επίπεδο της κοινωνίας. Σε συνέχεια, στον νεομαρξισμό πλέον, ο Herbert Marcuse (1964), μέλος της Σχολής της Φρανκφούρτης, με το έργο του «ο Μονοδιάστατος Άνθρωπος», απέδωσε την ικανότητα στην «ιδεολογία» της ανεπτυγμένης βιομηχανικής κοινωνίας να χειραγωγεί τον *homoeconomicus*, παρομοιάζοντας τον ως προϊόν εκμετάλλευσης.

Μια μη μαρξιστική προσέγγιση της έννοιας «Ιδεολογία», προσδίδοντας κοινωνική προέλευση, έγινε από τον Mannheim. Αρχικά θεώρησε ότι, οι ιδέες προέρχονται από τις συνθήκες που διαμορφώνονται στην κοινωνία, περιγράφοντας την ως σύστημα σκέψης για την υπεράσπιση μιας τρέχουσας κατάστασης. Προσπάθησε να την απενεργοποιήσει από τα αρνητικά συμπεράσματα της συνεπαγωγής, αιτιολογώντας ότι είναι προάσπιση συμφερόντων μιας ομάδας που ασκεί εξουσία (Ιδεολογία και Ουτοπία, 1929). Μέσα από τον διαχωρισμό των εννοιών σε «επί μέρους» και «καθολικές», απέδωσε την ιδιότητα της διαστρέβλωσης, λόγω της ιδιοτέλειας που διέκρινε και ταυτόχρονα, θεωρούσε ότι μόνο μια τάξη διανοουμένων δύνανται να προσφέρουν μια αντικειμενικότητα (Φωτόπουλος, 2009).

Ένας άλλος προσδιορισμός της έννοιας που εξετάζουμε, προέρχεται από τον βρετανό φιλόσοφο Michael Oakeshott. Θεώρησε εν γένει τις ιδεολογίες, αφηρημένα συστήματα με τάση εκλαϊκευσης και διαστρέβλωσης της πραγματικότητας, με την χαρακτηριστική αναφορά του στο έργο του *Rationalism in Politics* (1962) «...στην πολιτική δράση, οι άνθρωποι ταξιδεύουν σε μια απέραντη και απύθμενη θάλασσα...», αναδεικνύοντας τον δογματισμό που επιβάλλεται λόγω της μη κατανόησης και της πολυπλοκότητας του πραγματικού κόσμου. Οι συντηρητικοί

πολιτικοί, επιλέγοντας τις απόψεις του, απορρίπτουν τον «ιδεολογικό» τύπο της πολιτικής τους ιδεολογίας.

Η προσέγγιση της «Ιδεολογίας» στην κλασσική κοινωνιολογία, αντιμετώπισε τεχνικά κυρίως προβλήματα, αλλά και την «αρχή του καταλογισμού», όπου δηλαδή δεν καθορίζεται η ιδεολογία μιας ομάδας από τον ηγέτη της, λόγω επιμέρους διαφορετικών προτιμήσεων στα κοινά ερωτήματα (Levi, 2015: 77).

Από το 1960 ο όρος «ιδεολογία» προσεγγίζεται και επαναπροσδιορίζεται με βάση τις συμβατικές ανάγκες και απαιτήσεις της κοινωνίας και της πολιτικής ανάλυσης (Heywood, 2007). Συνδεόμενη η Πολιτική με την Ιδεολογία, για παράδειγμα, ο Martin Selliger (1976) χαρακτηρίζει την Πολιτική Ιδεολογία ως «ένα σύνολο ιδεών με το οποίο οι άνθρωποι τοποθετούνται, εξηγούν και δικαιολογούν τους σκοπούς και τα μέσα της οργανωμένης κοινωνικής δράσης, ασχέτως αν οι συγκεκριμένες πράξεις επιδιώκουν να διατηρήσουν, να τροποποιήσουν, να ξεριζώσουν ή να αναδομήσουν την παρούσα κοινωνική κατάσταση» (Heywood, 2007). Είναι ένα σύστημα προσανατολισμένο στην δράση, χωρίς να είναι κακό ή καλό, αλλά ταυτόχρονα και τα δύο, πάντοτε, σε σχέση με το επερχόμενο αποτέλεσμα.

Την ίδια περίοδο, δημιουργήθηκαν ιδεολογικά κινήματα, κυρίως φεμινιστικά και οικολογικά, υποδεικνύοντας ότι το σύστημα διακυβέρνησης ήταν ελλειμματικό δημοκρατικά. Παρότι η γυναίκα είχε αποκτήσει πολιτικά δικαιώματα από το 1893 (Ν. Ζηλανδία), στην δε Ευρώπη το 1906 (Φιλανδία), η ισότητα σε μια ανδροκρατούμενη, πατριαρχική και από πλευράς πολιτικής πατερναλιστική κοινωνία, άργησε πολύ και ίσως, αν όχι βέβαιο, ακόμα και σήμερα, να υπολείπεται. Η μεταβιομηχανική εποχή οδήγησε σε οικολογική συνείδηση λόγω εμφανιζομένων ελλείψεων στην πανίδα και την χλωρίδα.

Οι «ιδεολογίες» επικεντρώνονται στην ανάλυση του περιεχομένου της καθαρά πολιτικής σκέψης, των δογμάτων και των παραδόσεων. Η κλασσική κοινωνιολογία προσπάθησε να συνδέσει τις «ιδέες» με τις κοινωνικές ομάδες, αντιμετωπίζοντας προβλήματα συγκρούσεων, μεταξύ των ιδεών και του περιεχομένου των ιδεών. Τον 20^ο αιώνα δημιουργούνται δύο τάσεις πολιτικής ανάλυσης. Η πρώτη αφορά συσχετισμό μεταξύ μηχανιστικής και θετικιστικής προσέγγισης με επηρεασμούς από τον Λογικό Θετικισμό και τον συμπεριφορισμό, και αυτών που ακολουθούν μια περιγραφική και δεοντολογική προσέγγιση (Δρακόπουλος, 2015).

Η Πολιτική είναι η πρακτική έκφραση μιας Ιδεολογίας η οποία αποτυπώνεται από το παρελθόν και αναδεικνύεται από τις διαδικασίες, της οικονομίας-της

ανάδειξης των κοινωνικών τάξεων-της ρήξης των απολυταρχικών συστημάτων-του ορθολογισμού που προέκυψε από τον Διαφωτισμό. Ο εκσυγχρονισμός διαμόρφωσε τις επιλογές της κοινωνίας, θεωρώντας ότι, η πολιτική δραστηριότητα αναφέρεται στην δεσμευτική κατανομή υλικών και συμβολικών πόρων (Δρακόπουλος, 2015). Κυριάρχησαν, το σύστημα της καπιταλιστικής οικονομίας -με κύριο εκφραστή την μεσαία τάξη - η δημοκρατική αντιπροσωπευτική δημοκρατία στην Πολιτική, ενώ αμφισβητήθηκε ο δογματισμός της θρησκείας-πολιτισμικά. Αποτυπώνονται εκ νέου και με ουδέτερη οπτική, οι Αρχές (πράξη) και οι Αξίες (πεποιθήσεις) στο άτομο, στον κοινωνικό και παγκόσμιο ιστό (George & Wilding, 1994).

Μετά το 1989 με την αποτυχία του σοσιαλιστικού μοντέλου στην Ανατολική Ευρώπη, σε συνδυασμό με την άνοδο της παγκοσμιοποίησης των αγορών και της πληροφορίας, δημιουργήθηκε η αίσθηση στην ανθρωπότητα ότι είναι πέρα από τα παραδοσιακά σύνορα, έτσι ώστε δημιουργείται η εντύπωση της υπέρβασης στην μέχρι τότε αντίληψη της εντός συνόρων ζωής. Διαμορφώνεται ότι, το «όλον», είναι σημαντικό και επηρεάζει την σχέση, τοπικού και παγκόσμιου, σε τομείς όπως η πολιτική, ο πολιτισμός, η κοινωνία, αποδυναμώνοντας την μέχρι τότε ροπή της εσωστρέφειας. Αυτό είχε σημαντικές επιπτώσεις σε αντιλήψεις, όπως είναι ο εθνικισμός, το κράτος, επιδρώντας ανασταλτικά στις τοπικές πολιτικές ιδεολογίες-φιλελευθερισμό, σοσιαλισμό, στον θρησκευτικό φονταμενταλισμό, προβάλλοντας μια νέα τάξη «πραγμάτων». Μια παγκόσμια αγορά με το χρηματο-οικονομικό ως αιμοδότη, με ένα κοινό ιδεολογικό σύστημα, τον νεοφιλελευθερισμό.

Συγγράφεται από τον Francis Fukuyama (1992) «το τέλος της Ιστορίας», ο οποίος αναφέρεται στο τέλος του εναλλακτικού, σοσιαλιστικού μοντέλου και την κυριαρχία του φιλελεύθερου δημοκρατικού καπιταλισμού (Βενιέρης, 2015). Σαφώς όπως αναφέρει ο ίδιος συγγραφέας, οι έννοιες «δημοκρατία» και «καπιταλισμός» είναι αδόκιμες διαθέτοντας ενεργειακό πεδίο εκ διαμέτρου αντίθετο.

Εν κατακλείδι, η Ιδεολογία στην σημερινή μορφή της, διακρίνεται με ασαφές νόημα στο εύρος των φιλοσοφικών αναζητήσεων (Βενιέρης, 2015). Ερμηνεύεται από τις προσεγγίσεις των συστημικών ιδεολογιών το πώς αποτυπώνονται στη μορφή Κοινωνικής Πολιτικής που εκφράζουν, προσδιορίζοντας θεμελιώδεις έννοιες της σημερινής κοινωνίας, όπως είναι, η ανάγκη, το δικαίωμα, η ισότητα, η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η ευημερία.

1.2. Κοινωνική Πολιτική

Η Κοινωνική Πολιτική «είναι ένα διεπιστημονικό/πολυεπιστημονικό εφαρμοσμένο αντικείμενο που διερευνά την ανταπόκριση των κοινωνιών στις κοινωνικές ανάγκες» (Βενιέρης, 2015).

Η λέξη κοινωνία και τα παράγωγά της προέρχονται από το «κοινώ» που σημαίνει διαδίδω, με ελεύθερη μετάφραση προσφέρω, μοιράζω, προς άλλους (Μανταλούδης, 2009).

Η Κοινωνική Πολιτική για να αποκολληθεί από τον φιλανθρωπικό όρο χρειάζεται να λειτουργήσει σε ειρηνικό και οργανωμένο περιβάλλον, με κοινωνική, πολιτική και οικονομική νομιμοποίηση, με οργανωμένο σύστημα γραφειοκρατίας, αποσκοπώντας στην δίκαιη συλλογική και ατομική ευημερία, μέσα από το κάλεσμα των κοινωνικών αναγκών. Συνεπώς η επιστημονική της ανάδειξη, οριοθετείται με την εμφάνιση του κρατικού μοντέλου ευημερίας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ανάγκη διεύρυνσης των κοινωνικών δράσεων μετά τις καταστροφικές συνέπειες των συγκρούσεων, επικεντρώθηκε στο να γίνει δικαιότερη στις κοινωνίες η διανομή της ευημερίας. Για να εφαρμοστεί, προϋποθέτει συνεχή έρευνα στην ανάλυση των συστημάτων υλοποίησης. Ο Thomas Marshall(1965), θεμελιωτής της ισότιμης θέσης του κοινωνικού δικαιώματος, σε σχέση με το ατομικό και πολιτικό, τονίζει ότι η Κοινωνική Πολιτική «αναφέρεται στην πολιτική δράση των κυβερνήσεων που επιφέρει άμεση επίδραση στην ευημερία των πολιτών μέσω της παροχής υπηρεσιών ή εισοδήματος» (Βενιέρης, 2015).

Η εμπλοκή των εννοιών, της κοινωνικής ασφάλισης, της υγείας, της εκπαίδευσης, της ασφάλειας, της στέγασης και της ευζωίας (με κάθε μέγεθος του όρου, όσο και πόσο, ευμενώς καθορίζεται) δημιουργούν την διαπλοκή των διαφορετικών επιστημών, σε θεωρητικό και δραστικό ή διαδραστικό επίπεδο. Ο επιμερισμός αρμοδιοτήτων δημιουργεί αντίστοιχα τις κοινωνικές πολιτικές, οι οποίες καταγράφονται με μη κεφαλαία τα αρχικά τους γράμματα, για τον διαχωρισμό από το σύνολο. Οι κοινωνικά αντικειμενικοί σκοποί διαγράφονται από τις απόψεις του Richard Titmuss (1974), όπου για την στοχοποίηση της παροχής ευεργετικών πολιτικών, πραγματοποιείται συνδυασμός οικονομικών και μη μέσων για την ασφάλεια, διαθέτοντας ένα μέτρο προοδευτικής αναδιανομής πόρων από τους

πλούσιους στους φτωχούς. Οι ιδιότητες αυτές προσδίδουν κοινωνική μορφή, η οποία αναδεικνύεται μέσα από τις αρχές, την στρατηγική και τις επιλογές της δημόσιας πολιτικής που εφαρμόζει η πολιτική διακυβέρνηση. Η δίκαιη αναδιανομή για ευημερία προσδίδει την κοινωνικότητα της πολιτικής. Η διασφάλιση της κοινωνικής συμμετοχής με ίσους όρους, για τον πολίτη ενός κράτους μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες για την ανάδειξη της κυβερνητικής πολιτικής, διασφαλίζουν τον όρο ισότητα, η οποία μετακυλά ή οφείλει να μετακυλά στην ισοδιανομή πόρων, πρόσβασης και ευκαιριών (Βενιέρης, 2015). Το εύρος των κοινωνικών δικαιωμάτων τα οποία προκύπτουν, υπολογίζονται από την ανάγνωση της έννοιας «ισότητα».

Η «ισότητα» είναι μια εκ των εννοιών που οριοθετείται ως Αξία στην Κοινωνική Πολιτική, η δεύτερη είναι η «ελευθερία», γενεσιουργός κοινωνικά της ανθρώπινης προοπτικής για την παραγωγή της πρώτης, καθότι μόνο αν υπάρχει η αναγνώριση της δεύτερης, εγκυμονεί η πρώτη (προσέγγιση από Hayek, Nozick, κ.α.). Η ισορροπία ή μη και η σύνθεση των δύο, παράγει την κυβερνητική επιλογή της Κοινωνικής Πολιτικής μέσα από το πρίσμα του στοιχείου της συλλογικότητας ενός δημοκρατικού περιβάλλοντος προστατευμένου από ιδεοληψίες και σκοπιμότητες (George & Wilding, 1985).

Η θεωρητική προσέγγιση της Κοινωνικής Πολιτικής από πολλούς μελετητές, στοχαστές, ακαδημαϊκούς, αποτέλεσε έργο για τον απεγκλωβισμό των δύσκολων και την ενδυνάμωση των ωφελιμιστικών συνθηκών ζωής των κοινωνιών. Λειτουργεί ως ελπίδα προσέγγισης για επίλυση προβλημάτων ή ανάδειξη προβληματισμών. Το αποτέλεσμα σηματοδοτεί τις απορρέουσες αρχές του αξιακού μοντέλου, το οποίο φέρεται να ακολουθεί το κάθε κυβερνητικό σχήμα.

Η «αρχή» είναι μια αυτονόητη, φυσική έννοια, ένας θεμελιώδης κανόνας, λειτουργώντας ως διάχυση της «αξίας» (Βενιέρης, 2015). Τα χαρακτηριστικά της είναι η δράση, η παραγωγή και ο καθορισμός συγκεκριμένου αποτελέσματος, εκλαμβάνεται δε ως δόγμα για το αξιακό περιβάλλον από το οποίο εκπορεύεται. Είναι η παραδοχή και η αιτιολόγηση του στοχευόμενου ζητουμένου. Λειτουργεί ως μια λογική σειρά, ως η αιτιώδης προέκταση της πνευματικής συλλογιστικής της «αξίας» και πρακτικό ακόλουθό της (Βενιέρης, 2015). Η σύνδεσή τους, επηρεάζει τις διάφορες πολιτικές που αφορούν τους κοινωνούς, όπου η κοινωνική πολιτική, κατά τον Abel-Smith (1958) ενεργεί με προληπτική ή διορθωτική ανθρωπιστική επέμβαση ή υπόδειξη ή πρόταση, για την μείωση των λαθεμένων αποφάσεων και την δημιουργία ανισοτήτων και εσφαλμένων καταμερισμών, υπερασπιζόμενη τα

προσδόκιμα όρια επιβίωσης, τις ευκαιρίες, τους οικονομικούς πόρους, ακόμα και τον διαθέσιμο χρόνο.

Μέσα από την διεργασία των κοινωνικών θεμάτων παρατηρούνται μετακινήσεις και μεταβολές από την έννοια «αρχή» και αλλοτρίωση της έννοιας «αξία», επηρεάζοντας την έννοια «νομιμοποίηση», αγγίζοντας θεμελιώδεις δυνάμεις όπως η ελευθερία, ισότητα, αλληλεγγύη, δικαιοσύνη, που την στηρίζουν. Κυρίως αυτό συμβαίνει όταν το ατομικό όφελος υπερισχύει του συλλογικού, επηρεάζοντας τον δημοκρατικό θεσμό.

Η Κοινωνική Πολιτική συνδέεται ιστορικά με το κράτος, με τις πολιτικές λειτουργίας ιδεολογικής ένταξης για την ενσωμάτωση όλου του πληθυσμού σε ένα κυβερνητικό σύστημα, το οποίο επιλέγεται ή επιβάλλεται. Το πρώτο βήμα έγινε με τον «Νόμο για τους Φτωχούς» (Poor Law) το 1834 στην Βρετανία. Καθιερώθηκε με κυβερνητική απόφαση για την αντικατάσταση του συστήματος, «δικαίωμα στην επιβίωση» (Speenhamland), στο οποίο συμμετείχαν από το 1795, κυρίως οι ενορίες και οι κοινότητες. Η μετάθεση από το κοινοτικό σύστημα, στο σύστημα της αγοράς το 1834, με το οποίο είναι συνδεδεμένο το κράτος, είναι η αφετηρία για την λειτουργία της Κοινωνικής Πολιτικής και η σύνδεσή της με τον οργανωμένο καπιταλισμό (Polanyi, 2007). Στην ιστορική συνέχεια, με την ανάδειξη της μαρξιστικής θεωρίας, ως πολιτική φιλοσοφική έκφραση για την εργατική τάξη, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την πλήρη κοινωνική ένταξη της στην οργανωμένη κοινωνία διότι της προσέφερε πολιτικό λόγο. Έως τότε, ο πολιτικός λόγος ήταν δικαίωμα των εχόντων ιδιοκτησία ή πλούτο. Η εκχώρηση αυτή προς τους εργάτες και ακτήμονες, προέκυψε είτε από διορατισμό είτε από τον φόβο των κυβερνήσεων από την απειλή των κινητοποιήσεων της εποχής (Παρισινή Κομμούνια 1871). Η ελευθερία του δικαιώματος του πολιτικού λόγου αποτέλεσε έναρξη για την εμπορευματοποίηση της παρουσίας του εργατικού κόσμου στον κοινωνικό ιστό. Ακολούθως, και ως απόρροια των προηγούμενων, κατά τα μεταπολεμικά χρόνια, διακρίνεται μέσα από το «κράτος πρόνοιας», η συναίνεση των αδυνάτων για τις εκάστοτε κυβερνητικές κυρίως, οικονομικές αποφάσεις. Τα παραπάνω δημιουργούν την εντύπωση ότι, η Κοινωνική Πολιτική ευνοεί την «πολιτική οικονομία», η οποία γεννάται από την κυριαρχούσα φιλοσοφική επιστήμη του 20^{ου} αιώνα, τον «Λογικό Θετικισμό», διότι με την ανάληψη των υποχρεώσεων και των κοινωνικών αγαθών από το κράτος, απαλλάσσει το κεφάλαιο από το σχετικό κόστος. Ταυτόχρονα το κράτος πρόνοιας, μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών και της διοίκησης, κατέχοντας την τεχνογνωσία και

τις πρακτικές των κοινωνικών επιστημών, ιχνηλατείται ότι διεισδύει στην ιδιωτική σφαίρα (Polanyi, 2001). Οπότε τίθεται το ερώτημα εάν ο ρόλος της Κοινωνικής Πολιτικής σε μια σύγχρονη νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική κοινωνία, είναι η καταστολή, κάτι αντίστοιχο που είχε συμβεί με το «χαρτιστικό κίνημα» της Βρετανίας (1833-1848). Ο Heinemann (1929), εικάζει την πιθανότητα καταστολής των εργατικών κινητοποιήσεων λόγω απόκτησης κοινωνικών δικαιωμάτων (Βενιέρης, 2015). Όμως θα πρέπει να υπολογιστεί ότι, η προσπάθεια και επιδίωξη δεν συνδέεται απαραίτητα με το τι επιτυγχάνεται και αυτό διότι, κατά τον Parsons (1995), όταν μεταξύ των εκάστοτε οργανισμών δεν υφίσταται αρμονική συνεργασία, προκαλώντας επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή, οι επιπτώσεις δεν είναι πάντοτε ενδεικτικές των αρχικών προθέσεων .

1.3. Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ιδέα υπήρχε από τον Μεσαίωνα, μεταξύ 12^{ου} και 13^{ου} αιώνα. Ξεκίνησε από συνασπισμό εμπόρων των βόρειων γερμανικών πόλεων και αργότερα, επεκτάθηκε σε όλη την Βαλτική Θάλασσα αλλά και τους ποταμούς της ηπειρωτικής Ευρώπης, δημιουργώντας ένα δίκτυο 90 πόλεων. Διέθεταν μισθοφορικό στρατό και διατηρούσαν την ηθική δέσμευση, άρνησης των μεταξύ τους πολεμικών εμπλοκών, ανεξάρτητα από την θέληση των βασιλέων. Με την ανάπτυξη της εμποροκρατίας κορυφώθηκε η δύναμή της «συνομοσπονδίας», έως το 1494, όπου καταργήθηκαν τα προνόμια της λόγω της ανόδου ισχύος των κρατών-εθνών. Το όνομα της ήταν Hansa, που σημαίνει Ένωση. Τα κίνητρα ήταν οικονομικά, διαθέτοντας σχέσεις συντεχνιακές.

«Τα πολλαπλά προβλήματα που δηλητηριάζουν τη διεθνή ζωή στην ήπειρο έχουν αποδειχτεί αζεδιάλυτα θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η ευρωπαϊκή ομοσπονδία είναι η μόνη κατανοητή εγγύηση της ειρηνικής συνεργασίας. Όλα τα θέματα θα εύρισκαν λύση» (Spinelli and Rossi, 1995:5), έγραφαν από την φυλακή, πεντακόσια, σχεδόν, χρόνια αργότερα, δύο αριστεροί Ιταλοί μαχητές της Αντίστασης το 1941 (Berend, 2007).

Οι πρώτες μεταπολεμικές κινήσεις οδήγησαν σε αποφάσεις κυβερνήσεων των Κάτω Χωρών, του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, σε συμφωνία τελωνειακής ένωσης χωρίς εσωτερικούς και εξωτερικούς δασμούς. Πραγματοποιήθηκε το 1944 και τέθηκε σε ισχύ το 1948, χωρίς όμως να ολοκληρωθεί, αλλά λειτούργησε ως συνδετικός κρίκος για τον νομοθετικό συντονισμό των κυβερνήσεων μεταξύ τους. Οι

ανάγκες για ανοικοδόμηση, λόγω του πολέμου, η διατήρηση ηρεμίας μεταξύ των κεντροευρωπαϊκών κρατών, η αδύναμη θέση της Γερμανίας, η επιθυμία διαφύλαξης της Ευρώπης από την σοβιετική απειλή – στο παιχνίδι του πολιτικού διπολισμού, η επιθυμία των Η.Π.Α. για ενιαία και ισχυρή Ευρώπη στην αγορά, η αναγκαιότητα υποβάθμισης του έθνους-κράτους εχθρού της ειρήνης και της ευημερίας, ήταν οι κύριοι λόγοι της διαδικασίας για συνένωση. Την ίδια περίοδο αναπτύχθηκαν κινήματα όπως το «UnitedEuropeMovement» στην Βρετανία, το «UnitedStatesofEurope» στην Γαλλία, το «EuropeanBund» στην Γερμανία. Το 1951 δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα και το 1957 η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, με την Συνθήκη της Ρώμης. Τα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη είναι το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες. Με την Συνθήκη των Βρυξελλών το 1965 πραγματοποιείται η συγχώνευση των οργανισμών και από το 1973 προσχωρούν νέες χώρες με τελευταία την Κροατία το 2013, η οποία αποτελεί το 28^ο μέλος της Ένωσης. Το κύριο σημείο αναφοράς των λόγων συνένωσης είναι η ειρήνη, η ανάπτυξη του κλίματος εμπιστοσύνης, η συνεργασία, η διαφάνεια του συσχετισμού, η οικονομική ένωση, η ενιαία αγορά, το ισχυρό νόμισμα, η ανάπτυξη θεσμικών οργάνων και κοινών πολιτικών (τομείς άμυνας, δικαιοσύνης, εσωτερικών και εξωτερικών υποθέσεων, συναποφασίσεις, ...), διαμόρφωσης στοιχείων πολιτικής ένωσης πλέον των θεσμών (ιθαγένεια). Θεμέλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το κράτος δικαίου, δρώντας με βάση τις εκούσιες και δημοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες αποτυπώνονται στις Συνθήκες.

Επιγραμματικά τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ είναι τα εξής: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΕΣ), η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, ο Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) και οι Διοργανικές υπηρεσίες (υπηρεσίες εκδόσεων, επιλογής προσωπικού, πληροφόρησης κα.).

Από τη θεματολογία στον ιστότοπο της Ε.Ε., διακρίνεται ότι το ειδικό βάρος αφορά την οικονομία, την αγορά και τα χρηματοοικονομικά θέματα, την τεχνολογία, τις επιστήμες, τις τελωνειακές σχέσεις, τη φορολογία, το περιβάλλον, κλπ., τα οποία

δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την παγκόσμια ρυθμιστική θέση και δυναμική προβολή της στην παγκόσμια αγορά. Σαφώς υπάρχουν και θέματα που αφορούν την προστασία των πολιτών και των κρατών που την απαρτίζουν. Η αρχική θέση των πολιτικών κινήθηκε με βάση τον «Λειτουργισμό»² (για την ανάδειξη των κρατών πρόνοιας ή ευημερίας). Δευτερευόντως, στο πλαίσιο της φιλοσοφίας του «Νέο-λειτουργισμού»³ δημιουργήθηκε η σχέση της προστασίας των πολιτών, να συνδέεται όλο και περισσότερο με το εργασιακό περιβάλλον.

Η Ε.Ε. είναι ένας οικονομικο-πολιτικός οργανισμός που δύσκολα υπάγεται σε κάποια θεσμική οργανωτική μορφή. Δεν είναι συνομοσπονδία με αυστηρούς όρους, καθότι το κάθε κράτος-μέλος έχει δικαίωμα άμεσης αρνησικυρίας(βέτο) όταν θεωρεί ότι απειλούνται εθνικά συμφέροντα, ταυτόχρονα όμως, διαθέτει την αρχή της ειδικής πλειοψηφίας, έναντι, των προτάσεων, ακόμα και των πλέον ισχυρών – εύρωστων, κρατών-μελών. Το ευρωπαϊκό δίκαιο υπερέχει των εθνικών και δεσμεύει τα κράτη-μέλη, με αποτέλεσμα το πολιτικό σώμα της Ε.Ε. να διαθέτει υπερεθνικά χαρακτηριστικά, κυρίως μέσω του θεσμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διακυβερνητικά, διά του Συμβουλίου των Υπουργών. Τάσεις που οδηγούν θεωρητικά προς την ομοσπονδιακή μορφή, πρακτικά όμως θέτει σε αναμονή την πολιτική ενσωμάτωση, κυρίως λόγω αντιδράσεων με κύρια αιχμή την εσωστρέφεια που διατηρούν τα κράτη-μέλη, όπως για παράδειγμα η Βρετανία. Η οποία κατά την περίοδο δημιουργίας των προϋποθέσεων της ενσωμάτωσής της στον βασικό πυρήνα των κρατών μελών της ένωσης, κατέληξε αρνητικά (1957). Αξίζει να σημειωθεί ότι η στάση της Γαλλίας δια του ντε Γκολ εξαρχής ήταν αντίθετη για την ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου στον οργανισμό. Όταν δε, πλέον εντάχθηκε, η στάση της ήταν ασταθής, επεδίωξε και κέρδισε την εξαίρεσή της από την νομισματική ένωση (2002). Τέλος δε, ζήτησε εκ νέου εξαίρεση, από την Συμφωνία του Κοινωνικού Κεφαλαίου (Συνθήκη Μάαστριχ 1991), αντιδρώντας στην ροή των γεγονότων, εμφανίζοντας τελευταία, την «επιθυμία» εξόδου από την Ε.Ε. (2018).

Το έργο της Ε.Ε. είναι δύσκολο και γίνεται δυσκολότερο. Ο λόγος είναι η μη πολιτική ένωση. Τα διαφορετικά κράτη, ιστορίες, κουλτούρες, παραδόσεις, αντιλήψεις, ... , πολυμορφικά και ποικίλα χαρακτηριστικά, συνδυαστικά με απόφαση για πολυάριθμη διεύρυνση, δημιουργεί προβλήματα ροής αλλά και εφαρμογής αποφάσεων. Η διαδικασία του Εξευρωπαϊσμού, ως βασική μέθοδος προσέγγισης,

². Ανταπόκριση στις ανθρώπινες ανάγκες με σταδιακά βήματα προς περιφερειακή ολοκλήρωση, με ελεγχόμενο ρυθμό από τα κράτη-μέλη. (A. Heywood:2006:213)

³. Αναθεώρηση του λειτουργισμού λόγω «υπερχείλισης» της περιφερειακής ολοκλήρωσης (ο.π.)

μέσω των συγκλίσεων και της εναρμόνισης, λειτουργεί με αμφίβολα αποτελέσματα. Είναι μια διαδικασία η οποία μπορεί να οδηγήσει και σε απόκλιση (DelaPorteandPochet 2003) κυρίως λόγω του ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί προϋπόθεση για τον Εξευρωπαϊσμό. Η έννοια αυτή αποτυπώθηκε ποικιλοτρόπως. Ο πλέον χρησιμοποιούμενος ορισμός είναι του Radaelli (2003a: 30), « η έννοια συνιστά μια διαδικασία α. διαμόρφωσης β. διάχυσης και γ. θεσμοποίησης, τυπικών και ατύπων κανόνων, μεθόδων, παραδειγμάτων πολιτικής, στυλ, <τρόπων δράσης>, κοινών πεποιθήσεων και προτύπων, που αρχικά καθορίζονται και παγιώνονται στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαδικασιών πολιτικής και στην συνέχεια ενσωματώνονται στην λογική της δημόσιας συζήτησης, των πολιτικών δομών και των δημοσίων πολιτικών στο εθνικό επίπεδο».

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι ένα βήμα το οποίο αφενός είναι επιθυμητό αλλά δημιουργεί και ανασφάλεια. Ως πλεονεκτήματά της θεωρούνται η ώθηση από την εθνικιστική αντίληψη στην κοσμο-πολιτισμική, η αλληλεξάρτηση και το ειρηνικό τοπίο των κρατών-μελών με οικονομική, νομισματική και κοινωνική ενοποίηση, η ασφαλής θέση της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά, η καθιερωμένη ευρωπαϊκή αγορά η οποία ενισχύει την ευημερία και την ανάπτυξη, η «από κοινού» κυριαρχία με την οποία τα ευρωπαϊκά κράτη ασκούν σημαντική και ανεξάρτητη επιρροή στον παγκόσμιο ιστό. Η αδύναμη πολιτική και ισχυρή οικονομικά ενοποίηση συμπορεύονται σε μια αγορά με κοινούς κανόνες και αποφάσεις. Τέλος, η ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη, είναι αυτή η οποία δημιουργεί ισχυρό φάσμα δικαιωμάτων, ελευθεριών και ευκαιριών. Σαφώς υπάρχουν και θυσίες, όπως σε κάθε κοινωνικό μετασχηματισμό που ζει ο άνθρωπος, ο οποίος με την ιδιότητα του πολίτη οφείλει να αποκοπεί από τις παραδοσιακές αντιλήψεις, της εθνικής κυριαρχίας, της εθνικής ταυτότητας, να προσεγγίσει με θετικό πρόσημο τις διαφορές εθνικές, γλωσσολογικές, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των κρατών - μελών. Αδυναμίες όμως έχει και ο ίδιος ο οργανισμός. Το δημοκρατικό έλλειμμα είναι ένα από αυτά, το οποίο αναπτύσσεται λόγω της απόστασης των θεσμών από τους ευρωπαϊκούς πληθυσμούς (αν και το ίδιο συμβαίνει και με τις εθνικές κυβερνήσεις). Σημαντικό επίσης είναι ότι, η ολοκλήρωση οδηγείται από πολιτικές ελίτ και επιχειρηματικά συμφέροντα σε μια προσπάθεια χειραγώγησης των ευρωπαϊκών λαών. Το πλέον έντονο σημείο δυσφορίας των κρατών μελών, κατά την κοινή πορεία, είναι ότι στις περισσότερες περιπτώσεις, οι δυνάμεις των ισχυρών κρατών αναλαμβάνουν θέση καθοδήγησης, λειτουργώντας ενάντια στην αρχή της ισότητας.

Μήπως τελικά, η Ε.Ε. είναι το πλέον προωθημένο πείραμα περιφερειακής ολοκλήρωσης της αμφιλεγόμενης παγκοσμιοποίησης;

Κεφάλαιο 2

Πολιτική Ιδεολογία και Κοινωνική Πολιτική

2.1. Εισαγωγή

Οι πολιτικές ιδεολογίες, αναλύουν τον σχεδιασμό και το περιεχόμενο της δράσης στην οργανωμένη κοινωνία, στηριζόμενες στην ορθολογιστική σκέψη μέσα από την υποκειμενική αντίληψη, των εν μέρει και γενικών θεμάτων, αναζητώντας λύσεις οι οποίες καθορίζουν την ικανοποίηση στοχεύοντας στην ευζωία. Η κοινωνική πολιτική εκπορεύεται για την εύρυθμη λειτουργία, είναι απόρροια της πνευματικής διάστασης της πολιτικής θέσης. Είναι ευκόλως εννοούμενο να θεωρήσουμε την πλειάδα των σχημάτων των πολιτικών ιδεατών σχημάτων και των παραγώγων τους κοινωνικών πολιτικών.

Το παρόν κείμενο, έχει ως στόχο, μέσα από το ευρύ φάσμα των πολιτικών ιδεολογιών, αρχικά να εστιάσει μέσα από έννοιες «κλειδιά»⁴, σε εκείνες οι οποίες έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής, όπως είναι ο φιλελευθερισμός, ο συντηρητισμός και η σοσιαλδημοκρατία. Στην συνέχεια να αποδώσει τα κύρια χαρακτηριστικά των καθεστώτων ευημερίας τα οποία καταγράφονται εντός των κρατών μελών της ΕΕ.

2.2. Φιλελευθερισμός και Κοινωνική Πολιτική

Το φιλελεύθερο κοινωνικό κράτος διέπεται από τις αρχές και τη φιλοσοφία του υπολειμματικού μοντέλου κοινωνικής πολιτικής (Στασινοπούλου, 2003). Για την **ελευθερία** η φιλελεύθερη άποψη είναι η υπέρτατη ατομικιστική αξία, όπου οι κλασσικοί φιλελεύθεροι επιλέγουν την αρνητική ελευθερία της επιλογής και οι σύγχρονοι την θετική, της ανάπτυξης της ανθρώπινης ευδοκίμησης. Όσον αφορά την **ισότητα**, οι φιλελεύθεροι υποστηρίζουν ότι οι άνθρωποι γεννιούνται έχοντας ίση ηθική αξία, συνεπώς είναι ίσοι στην νομική και πολιτική ισότητα ευκαιριών. Πέραν τούτων είναι επιζήμια και ανάστροφη για την ελευθερία τιμωρώντας τις ανθρώπινες ικανότητες. Οι κλασσικοί τονίζουν την ανάγκη αξιοκρατίας και των οικονομικών κινήτρων, οι δε σύγχρονοι, θεωρούν ότι οι ίσες ευκαιρίες προϋποθέτουν κάποια

⁴ Οι λέξεις κλειδιά για την ανάλυσής τους είναι, η ελευθερία, η ισότητα, η δημοκρατία, η ανθρώπινη φύση, η κοινωνία και η οικονομία (Heywood, 2007).

κοινωνική ισότητα. Σε σχέση με την **δημοκρατία**, την αποδέχονται με ατομικιστικούς όρους, συναινετική μέσω τακτών και ανταγωνιστικών εκλογικών αναμετρήσεων. Θεωρούν ότι η συνταγματική δημοκρατία περιορίζει τους σφετερισμούς της εξουσίας και αποτρέποντας την τυραννία της πλειοψηφίας. Σχετικά με την **ανθρώπινη φύση**, οι φιλελεύθεροι θεωρούν ότι το κάθε άτομο διαθέτει ένα σύνολο έμφυτων προσόντων, είναι ιδιοτελές και σε μεγάλο βαθμό αυτοδύναμο, κυριαρχείται από τον ορθό λόγο, είναι ικανό για προσωπική ανάπτυξη μέσα από την εκπαίδευση. Όσον αφορά την **κοινωνία**, την αναγνωρίζουν ως σύνολο ανθρώπων και όχι ως οντότητα. Δημιουργείται από εκούσιες και συμβατικές συμφωνίες μεταξύ ιδιοτελών όντων. Η ισορροπία των συμφερόντων προάγει την κοινωνική αρμονία και την σταθερότητα. Τέλος, η έννοια **οικονομία** για τους φιλελεύθερους είναι το ζωτικό κομμάτι της, επιθυμώντας μια ισχυρή καπιταλιστική τάξη, που στηρίζεται στην ιδιοκτησία, τον ανταγωνισμό και τα υλικά κίνητρα. Οι κλασσικοί επιθυμούν την μορφή του *laissez-faire*, οι δε σύγχρονοι αναγνωρίζουν μερική ρύθμιση και περιορισμό οικονομικής διαχείρισης από το κράτος.

Η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης οφείλει να γίνεται από την ελεύθερη αγορά και την οικογένεια. Το κράτος δρα ως τελευταίο δίκτυ ασφαλείας για να αποφευχθεί η εξαθλίωση. Η κοινωνική προστασία έχει ως βάση την οργάνωση και προσφορά υπηρεσιών προς τους δικαιούχους χωρίς χρηματικές παροχές.

Η φιλελεύθερη κοινωνική πολιτική συνεπώς, κινείται κυρίως όσον αφορά τις συνέπειες για τα συστήματα ασφαλείας, κατά των οικονομικών απειλών από κινδύνους όπως η ασθένεια, τα γηρατειά, η αναπηρία, η φροντίδα και η ανεργία. Όπου η αναδιανομή των ατομικών εισοδημάτων, επιβάλλεται ή προσφέρεται, στον πολίτη από το κράτος, εφόσον και αν αποδεικνύεται η προκαλούμενη ανικανότητα στον πολίτη από το κράτος, μέσω των ασφαλιστικών συστημάτων κατά των οικονομικών κινδύνων στη ζωή. Ο φιλελευθερισμός κυρίως απαντά με προτάσεις ιδιωτικοποιημένων παροχών. Παράδειγμα, όσον αφορά την ασφάλεια γήρατος, η ατομική ιδιωτική ασφάλιση με βάση την αρχή κεφαλαιοποίησης, θα ήταν η προτεινόμενη λύση (Vaubel, 1983). Αντίστοιχα για την προστασία από οικονομικούς κινδύνους ασθένειας («ασφάλιση υγείας»), υπάρχουν προτάσεις, οι οποίες περισσότερο δίνουν έμφαση στην ελευθερία επιλογής και ιδιωτικής ασφάλισης, με μορφές ανα-χρηματοδότησης και διατήρησης, με πιθανή την ελάχιστη υποχρεωτική κρατική ασφάλιση. Προτάσσει ως λύσεις την ελεύθερη επιλογή για την προστασία του ατόμου έναντι των οικονομικών κινδύνων της ζωής. Απευθύνεται κυρίως στο

άτομο και την ευθύνη που οφείλει να έχει απέναντι στον εαυτό του, ώστε να μην εγείρει αμέσως αξιώσεις στην κοινωνία, προσφέροντας του την δυνατότητα της προσωπικής επιλογής.

Το φιλελεύθερο μοντέλο κοινωνικής πολιτικής αντλεί την εμπειρία από κοινωνίες, όπου το καθεστώς πρόνοιας ευνοεί την αγορά σε σχέση με τις κρατικές αναδιανομές ή παρεμβάσεις. Η επιδότηση του κράτους με παροχές πραγματοποιούνται μέσω της αγοράς και κατόπιν ελέγχου του εισοδήματος. Οι παροχές και τα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης είναι περιορισμένα. Με αυτόν τον τρόπο η παρέμβαση συμβάλλει σε συνεχή αναπαραγωγή της πώλωσης του πλούτου και των ανισοτήτων. Η προβολή της ισότητας που εξασφαλίζει το σύστημα είναι προς τα κάτω, η δε από-εμπορευματοποίηση εμφανώς αδύναμη.

2.3. Συντηρητισμός και Κοινωνική Πολιτική

Οι συντηρητικοί αντιλαμβάνονται την έννοια **ελευθερία** ως μια αποδυναμωμένη έννοια, με οικειοθελή αναγνώριση ευθυνών και υποχρεώσεων. Υποστηρίζουν ότι η αρνητική ελευθερία είναι απειλή για την κοινωνία. Αντιθέτως η νέα δεξιά την ασπάζεται στην σφαίρα της οικονομίας και επιλέγει απουσία περιορισμών στην αγορά. Όσον αφορά την **ισότητα**, θεωρούν την κοινωνία, ιεραρχική. Η ισότητα είναι ένα κοινωνικό μέγεθος ανέφικτο. Η νέα δεξιά εκδηλώνει ατομικιστική πίστη στις ίσες ευκαιρίες με έμφαση στα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν μέσω της υλικής ανισότητας. Σε σχέση με την **δημοκρατία**, υποστηρίζουν την περιορισμένη φιλελεύθερη δημοκρατική διακυβέρνηση, όπου εκπληρώνονται οι ανθρώπινες ανάγκες, της προστασίας της περιουσίας, των παραδοσιακών δεσμών από την ακαλλιέργητη θέληση των πολλών. Η νέα δεξιά συνδέει τα προβλήματα της υπερβολικής κυβερνητικής διαχείρισης και της οικονομικής στασιμότητας με την εκλογική δημοκρατία. Σχετικά με την **ανθρώπινη φύση**, πιστεύουν ότι οι άνθρωποι είναι περιορισμένα πλάσματα, αποζητούν ασφάλεια οδηγούμενοι προς τα οικεία, τα γνωστά, τα ελεγμένα, τα δοκιμασμένα. Την ορθολογικότητα την χαρακτηρίζουν αναξιόπιστη η οποία οδηγεί στην ηθική κατάπτωση μέσα από την ατομική επεξεργασία. Η νέα δεξιά αποδέχεται την εκδοχή του ιδιοτελούς ατομισμού. Όσον αφορά την **κοινωνία**, την θεωρούν ως ζωντανή οντότητα, πέραν του ατόμου και σημαντικότερη αυτού. Η συνοχή διατηρείται μέσα από τους θεσμούς της παράδοσης, της εξουσίας και της κοινής ηθικής. Η νέα δεξιά αποδέχεται την εκδοχή του φιλελεύθερου ατομικισμού. Τέλος, είναι υπέρ της

οικονομίας που αφορά την ιδιωτική πραγματιστική επιχειρηματικότητα με περιορισμένη παρέμβαση, λόγω του φόβου που τους διακατέχει για την απεριόριστη ελευθερία του *laissezfaire*, η οποία πιστεύουν ότι μπορεί να δημιουργήσει αστάθεια. Η νέα δεξιά ασπάζεται τον ανεξέλικτο καπιταλισμό.

Στο συντηρητικό κοινωνικό κράτος, παραχωρούνται μια σειρά δικαιωμάτων εξαρτώμενα από την ηθική και την παράδοση. Η ανάγνωση των δικαιωμάτων και οι αποδιδόμενες παροχές, ακολουθούν την επαγγελματική κατηγορία του πολίτη (Ferrera, 1999). Επικρατεί η παράδοση του συστήματος Βίσμαρκ, όπως εκφράζεται στην κοινωνική ασφάλιση, με πλουραλιστικό χαρακτήρα στην παροχή υπηρεσιών. Όπου οι νόμοι της κοινωνικής ασφάλισης διέπονται με φεουδαρχικό πνεύμα. Αυτό γίνεται αντιληπτό από τις απόψεις ότι, ένα μέλος χρειάζεται την υποχρεωτική ιδιότητα της συντεχνίας, η οποία οφείλει να λειτουργεί με βασική αρχή την αυτοδιαχείριση (Andersen, 2003). Οι κοινωνικές παροχές βασίζονται στις εισφορές και από τις δύο συμβαλλόμενες πλευρές, εργοδότη και εργαζόμενο, κατά πρώτο λόγο και κατά δεύτερο, από την φορολογία. Όπου ανάλογα την δυνατότητα απασχόλησης του ατόμου, προκύπτει το δικαίωμα για την παροχή ανταποδοτικότητας. Το κράτος αναλαμβάνει την ευθύνη για την παροχή των υπηρεσιών. Αντίστοιχα ο ιδιωτικός τομέας κοινωνικής προστασίας και ασφάλειας, είναι περιορισμένος. Το κύτταρο της κοινωνίας είναι η οικογένεια και η αναδιανομή πόρων, επιδοτείται δε μέσα από την εργασιακή σχέση των μελών της. Το κρατικό αυτό μοντέλο λειτουργεί στηρίζοντας τους πολίτες με εργασιακή και κοινωνική θέση, αποκλείοντας όσους δεν εργάζονται. Επικρατεί η οριζόντια αναδιανομή αναπαράγοντας μια ανισότητα στην ιεραρχία της «κοινωνίας των 2/3», όπου το υπόλοιπο 1/3 είναι σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού (Στασινοπούλου, 2006), στους οποίους προσφέρονται ελάχιστα χρηματικά επιδόματα επιβίωσης. Η εμπορευματοποίηση των κοινωνικών παροχών είναι ισχυρή.

2.4. Σοσιαλισμός και Κοινωνική Πολιτική

Οι σοσιαλιστές ορίζουν την **ελευθερία** στο πλαίσιο της θετικής ερμηνείας με στόχο την αυτοπραγμάτωση μέσω της ελεύθερης συνεργατικής, κοινωνικής και με αλληλεπίδραση εργασίας. Όσον αφορά την **ισότητα**, θεωρούν ότι είναι η θεμελιώδης κοινωνική αξία. Η κοινωνική ισότητα είναι η υπέρτατη αξία για την διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης (αδελφοσύνης), για την εγκαθίδρυση της δικαιοσύνης και την διεύρυνση της ελευθερίας με την θετική έννοια. Όσον αφορά την

δημοκρατία, στηρίζουν τις φιλελεύθερες-δημοκρατικές αρχές και δέχεται ότι η πολιτική αλλαγή οφείλει να επέλθει με ειρηνικές και συνταγματικές μεθόδους. Για την **ανθρώπινη φύση**, θεωρούν ότι οι άνθρωποι είναι κατά βάση κοινωνικά όντα, οι δυνατότητες και η συμπεριφορά διαμορφώνονται κυρίως από την ανατροφή στην δημιουργική εργασία και λιγότερο από την φύση. Τον άνθρωπο τον διακρίνει η συνεργασία, η κοινωνικότητα και ο ορθός λόγος. Πιστεύουν στην αξιολογή προοπτική εξέλιξης και ανάπτυξης του ανθρώπου. Η έννοια η καπιταλιστική **κοινωνία**, είναι το αξιόπιστο μέσω παραγωγής πλούτου, όπου το κράτος επεμβαίνει ρυθμιστικά. Όσον αφορά την έννοια **Οικονομία**, υποστηρίζουν έναν προνοϊακό καπιταλισμό, πιστεύοντας ότι η αγορά είναι ένας καλός υπηρέτης, αλλά άθλιο αφεντικό.

Χαρακτηριστικό της κοινωνικής πολιτικής είναι η καθολικότητα των παροχών και η χρηματοδότηση τους μέσω της φορολογίας. Ασκείται κυρίως μέσω κοινωνικών υπηρεσιών, στις οποίες κύριο ρόλο παίζουν οι θεσμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ δεν παράγεται μέσω επιδομάτων. Αναγνωρίζονται τα κοινωνικά δικαιώματα σε όσους διαμένουν νόμιμα και μόνιμα.

Συνεπώς, βασίζεται στην αρχή της πλήρους από-εμπορευματοποίησης των κοινωνικών παροχών. Για την αναδιανομή των πόρων αποκλειστικό ρόλο έχει το κράτος. Επικρατεί καθολική κάλυψη των αναγκών, ενώ βασίζεται στην πλήρη απασχόληση, μόνιμος στόχος της κοινωνικής πολιτικής. Η αρχή καθολικότητας των παροχών εκπορεύεται από την ιδιότητα του πολίτη και όχι από τη θέση της εργασίας ή την κοινωνική του κατάσταση. Αποτελεί, ένα από ή ίσως, το εναλλακτικό μοντέλο έναντι του καπιταλισμού και του υπαρκτού σοσιαλισμού, στον κοινωνικο-πολιτικό χώρο.

2.5. Καθεστώτα ευημερίας και κοινωνική πολιτική στο πλαίσιο της ΕΕ

Το ρήμα «ευημερώ» (ευ-ημερώ) σημαίνει «ευτυχώ» (ευ-τυχώ), πετυχαίνω ένα σκοπό, πιθανή σχέση με το ρήμα τεύχω – κατασκευάζω και το ουσιαστικό τεύχος – το εργαλείο, το όπλο (Μανταλούδης, 2009), συνεπώς η «ευημερία» αποκωδικοποιείται ως «ευτυχία», με καλύτερη δυνατότητα προσέγγισης για την παρούσα εργασία η λέξη «ευζωία», καθότι η χρονική διάρκεια δεν αφορά ημέρα, αλλά την προοπτική της ανθρώπινης ζωής.

Το κράτος ευημερίας, είναι τα μέσα, οι μηχανισμοί, το σύστημα, με τα οποία ο οργανισμός επιδιώκει να διασφαλίσει το δυνατόν περισσότερο ή το ελάχιστο αποδεκτά επίπεδα ευημερίας για όλους, να αναδιανέμει πόρους και τον πλούτο, να ρυθμίζει την αγορά με βασικούς δημόσιους θεσμούς κοινωνικής προστασίας. Θεωρείται ότι “εξανθρωπίζει” το καπιταλιστικό σύστημα (Marshall 1965, Tittmuss, 1974).

Το «κράτος πρόνοιας» έχει καθιερωθεί, με σκεπτικισμό στον τομέα των εντυπώσεων που δημιουργεί ο όρος, ως ενός κράτους αρωγού και ευεργέτη. Ο Tittmuss (1974), ως υπέρμαχος του θεσμικού αναδιανεμητικού μοντέλου θεωρούσε ότι για την πραγμάτωση του όρου χρειάζεται να καλλιεργηθεί συνδυαστικά η «καλή κοινωνία» με την ενισχυμένη αλληλεγγύη. Όπου το κράτος θα δρα προς όφελος του συνόλου. Η τυπολογία την οποία κατέγραψε, αφορά τα μοντέλα, «υπολειμματικό», «βιομηχανικό» και «θεσμικό-αναδιανεμητικό». Τα διαφορετικά «κράτη πρόνοιας» οδήγησαν μετά από μακροχρόνια συγκριτική έρευνα στην κατάταξη του Esping-Andersen, ο οποίος καθιέρωσε τον όρο «καθεστώτα προνοιακού καπιταλισμού», σε συντομία «καθεστώτα ευημερίας» (welfare regimes). Όρος, ο οποίος αναφέρεται στη σχέση κράτους – αγοράς – οικογένειας και κοινωνίας των πολιτών και όχι μόνο στο εύρος και τον χαρακτήρα των κρατικών παροχών. Ως κριτήρια διαφοροποίησης χρησιμοποίησε τον βαθμό από-εμπορευματοποίησης, την διανεμητική επίδραση των υπηρεσιών και την σχέση κράτους αγοράς στο συνταξιοδοτικό.

Ο Ferrera (1996) διακρίνει τέταρτο τύπο, τον Μεσογειακό. Πολλοί οδηγούνται στην ύπαρξη ενός πέμπτου μοντέλου, με την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής οικογένειας με κράτη από την Βορειανατολική Ευρώπη, ενός ανατολικού μοντέλου κράτους πρόνοιας, διαμορφώνοντας νέες παραμέτρους μελέτης.

2.5.1 Φιλελεύθερο καθεστώς

Κυριαρχεί η ικανοποίηση αναγκών για κοινωνική προστασία μέσω της αγοράς. Οι κατευθύνσεις είναι, ενθάρρυνση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας-συμπεριλαμβανομένης και της πρόνοιας, διατήρηση υπολειμματικού ρόλου στο Δημόσιο. Οι κρατικές παροχές προορίζονται για τους αποδεδειγμένα οικονομικά αδύνατους, με έλεγχο εισοδηματικών κριτηρίων και εν τέλει πολύ περιορισμένες. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ευδιάκριτα φαινόμενα, με αυξανόμενους δείκτες ατόμων που ζουν κάτω από το όριο φτώχειας, λόγω του ότι το κράτος σταδιακά γίνεται περισσότερο υπολειμματικό. Όπου πραγματοποιούνται μειώσεις

στον αριθμό δικαιούχων στα επιδόματα (ανεργίας, αναπηρίας). Οι δε περικοπές να καθίσταται κίνητρο για στροφή στην ιδιωτική ασφάλιση. Με αυτόν τον τρόπο η παρέμβαση συμβάλλει σε συνεχή αναπαραγωγή της πόλωσης του πλούτου και των ανισοτήτων.

Η προβολή της ισότητας που εξασφαλίζει το σύστημα είναι προς τα κάτω, η δε από-εμπορευματοποίηση εμφανώς αδύναμη. Κύριος εκπρόσωπος στην ΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο και εν μέρει έχουν υιοθετήσει φιλελεύθερες πολιτικές και άλλα κράτη χωρίς υψηλό δείκτη διάκρισης.

2.5.2. Συντηρητικό/κορπορατιστικό καθεστώς

Κύριο χαρακτηριστικό η σύνδεση εργασίας με την δημόσια κοινωνική ασφάλιση. Η χρηματοδότηση του συστήματος βασίζεται στις εισφορές και από τις δύο συμβαλλόμενες πλευρές, τον εργαζόμενο και τον εργοδότη, εμφανίζει σημαντικό βαθμό αναπλήρωσης εισοδήματος, με έντονα στοιχεία ανισοκατανομής. Η σχέση κοινωνικής ασφάλισης με την εργασία δημιουργεί ακαμψία στην αγορά εργασίας, με συνέπεια την μακροχρόνια ανεργία, ταυτόχρονα και δημοσιονομικούς περιορισμούς.

Το συντηρητικό-κορπορατιστικό καθεστώς στην ΕΕ το εκπροσωπούν χώρες, με ισχυρό Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα, όπως η Γερμανία, η Αυστρία, το Βέλγιο και η Γαλλία. Όπου ανάλογα την δυνατότητα απασχόλησης του ατόμου, προκύπτει το δικαίωμα για την παροχή ανταποδοτικότητας. Το κράτος αναλαμβάνει την ευθύνη για την παροχή των υπηρεσιών. Αντίστοιχα ο ιδιωτικός τομέας κοινωνικής προστασίας και ασφάλειας, είναι περιορισμένος. Το κύτταρο της κοινωνίας είναι η οικογένεια και η αναδιανομή πόρων επιδοτείται μέσα από την εργασιακή σχέση των μελών της. Το κρατικό αυτό μοντέλο λειτουργεί στηρίζοντας τους πολίτες με εργασιακή και κοινωνική θέση, αποκλείοντας όσους δεν εργάζονται. Η εμπορευματοποίηση των κοινωνικών παροχών είναι ισχυρή και δεν αλλάζει, όταν πιθανά και εφόσον, προσφέρονται ελάχιστα χρηματικά επιδόματα επιβίωσης προς τους αποκλεισμένους πολίτες.

2.5.3. Σοσιαλδημοκρατικό καθεστώς

Χαρακτηρίζεται από την καθολικότητα στις κοινωνικές παροχές, ισχυρό δίκτυο εισοδηματικής ασφάλειας, την εγγύηση εισοδήματος ώστε να είναι αποτελεσματική η αντιμετώπιση στο φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού,

αναδεικνύοντας την έννοια της ατομικής ανεξαρτησίας. Δηλαδή την απεξάρτηση του ατόμου από την οικογένεια, στον τομέα των ευθυνών της πρόνοιας.

Το σύστημα χρηματοδοτείται από υψηλή φορολογία για να καλυφθούν οι ανάγκες. Είναι εγγυημένη η πλήρης απασχόληση, με πολιτική και ουσιαστική χροιά, ώστε η χρηματοδότηση των παροχών να είναι γενναιόδωρες. Η ανεργία καλύπτεται αποτελεσματικά με υψηλά επιδόματα, λειτουργούν συστηματικά ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης με ευελιξία και ασφάλεια. Το κράτος μεριμνά για την γυναίκα με πολιτικές συμφιλίωσης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, δημιουργώντας μονάδες φροντίδας για τα παιδιά και παρέχοντας γονικές άδειες.

Το σοσιαλδημοκρατικό καθεστώς καλείται και Σκανδιναβικό, καθότι εφαρμόζεται στις χώρες Δανία, Σουηδία και Φιλανδία, όπου η καθολική κάλυψη και η εκτεταμένη απο-εμπορευματοποίηση των απαραίτητων αγαθών και υπηρεσιών είναι ισχυρή, το δε επίπεδο ποιότητας ζωής στο μέγεθος του μέσου αστού.

2.5.4. Νότιο καθεστώς

Αφορά τις χώρες της Μεσογείου, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα. Κύριο χαρακτηριστικό των χωρών είναι ότι εντάχθηκαν αργά, σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, σε δημοκρατικό πολίτευμα (Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα) ή ευρίσκοντο για μεγάλο χρονικό διάστημα σε πολιτική αστάθεια λόγω κυβερνητικών σκανδάλων και εμπλοκή πολιτικών με την Δικαιοσύνη (Ιταλία).

Η ιδιομορφία του κοινωνικού κράτους που αναπτύσσουν, έγκειται στο ότι διαφοροποιείται προγραμματικά τόσο από το σοσιαλδημοκρατικό όσο και από το κρατικό συντηρητικό κορπορατιστικό της κεντρικής Ευρώπης ή το φιλελεύθερο του Ηνωμένου Βασιλείου, εμπεριέχοντας ιδέες και από τρία προηγούμενα. Χαρακτηρίζεται από χαμηλά επιδόματα ανεργίας, τέκνων και γονικές άδειες σε συνδυασμό με την καθολική κάλυψη στο σύστημα υγείας. Η χρηματοδότηση των συστημάτων υγείας προέρχεται από τις εισφορές του εργαζομένου και όχι μέσω της φορολογίας. Μέχρι την κρίση (2007-8) η αναδιανομή εισοδήματος ήταν γενναιόδωρη, ειδικά στον δημόσιο τομέα, ενώ παράλληλα η ανεπίσημη σχέση εργασίας χωρίς καμιά προστασία, ευρεία και μη ελεγχόμενη. Στην αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της ακραίας φτώχειας (Ελλάδα, Πορτογαλία), το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα είναι εκείνου του ύψους που δεν ξεπερνά το κατώφλι της ακραίας φτώχειας και ποτέ δεν φτάνει στα επίπεδα της σχετικής φτώχειας, μη αποδίδοντας τον όρο επιβίωσης σωστά (Δημουλάς, 2015). Αποτέλεσμα, η

υπολειμματική ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους, διότι διαφαίνεται ότι μετακινεί το κέντρο βάρους της πρόνοιας στις οικογένειες, οι οποίες προσφέρουν άτυπες υπηρεσίες προς τα μέλη τους. Η δημόσια στεγαστική πολιτική εμφανίζεται με υπολειμματική ανάπτυξη, διότι οι χώρες της Νότιας Ευρώπης εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά ιδιοκατοίκησης στην Ευρώπη, καθώς και υψηλά ποσοστά παραμονής στην οικογενειακή εστία. Όσον αφορά τα εθνικά συστήματα υγείας, με την συγκρότησή τους εμφάνισαν σημεία μιας ιδιόμορφης διαπλοκής κράτους και ιδιωτικής σφαίρας, προς όφελος της τελευταίας. Σημείο αναφοράς είναι ότι η εκάστοτε κομματική διακυβέρνηση, χειραγωγεί την λειτουργία των κρατικών θεσμών κατά το δοκούν, δημιουργώντας πελατειακές σχέσεις στο περιθώριο των επίσημων θεσμών, υποβοηθώντας άμεσα ή έμμεσα την άνθιση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής, όπου στο ευρύ φάσμα των πολιτών, φαντάζει εμφανής η έντονη δυσαρέσκεια.

2.5.4. Το καθεστώς των χωρών της πρώην κεντρικής ανατολικής Ευρώπης

Καταρχήν δεν είναι ευρύτερα αποδεκτή η ύπαρξη του παραπάνω τύπου, ωστόσο εμφανίζονται ενδείξεις ως προς τον σχηματισμό δύο τάσεων όσον αφορά την κοινωνική πολιτική, της φιλελεύθερης, στις χώρες της Βαλτικής και οι υπόλοιπες της κορπορατιστικής-συντηρητικής αντίληψης

Κύριο χαρακτηριστικό στην αρχή της διεύρυνσης, το πρώιμο επίπεδο κοινωνικής προστασίας με βάση τα επίπεδα της ΕΕ, λόγω απορυθμισμένων αγορών.

Η πολιτική μετάβαση από τον σοβιετικό ολοκληρωτισμό, οδηγείται στα χνάρια της φιλελεύθερης δυτικής δημοκρατίας και αντίστοιχα η οικονομία σε ένα φιλελεύθερο καπιταλιστικό σύστημα. Η εξέλιξη αυτή πραγματοποιείται με ταχύτατους ρυθμούς. Η υψηλή ανεργία εμφανίζεται με τις ιδιωτικοποιήσεις των δημοσίων επιχειρήσεων, η έκταση του αγροτικού τομέα και της βιομηχανίας συρρικνώθηκε, αλλά αυξήθηκε ο κλάδος των υπηρεσιών. Η ανάπτυξη της ανεπίσημης οικονομίας, η απροθυμία φορολόγησης των εργαζομένων, είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών.

Τα περισσότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στον κοινωνικό τομέα δεν διαφέρουν από τα προβλήματα των κρατών μελών της ΕΕ. Η υψηλή ανεργία, η αφιλόξενη μακρο-οικονομία, τα υπερφορτωμένα ασφαλιστικά συστήματα, η φτώχεια, η αυξανόμενη ανισότητα, σε υψηλότερη ένταση από τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Η

χρησιμότητα της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού κρίνεται αναγκαία για την υιοθέτηση καλύτερων πρακτικών με σκοπό την βελτίωση των καταστάσεων, με στόχο να μην υποβαθμιστεί το επίπεδο κοινωνικής προστασίας του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου.

Κεφάλαιο 3

Πολιτική Ιδεολογία και Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

3.1. Εισαγωγή

Μετά την παρουσίαση των γενικών κυρίων πολιτικών και αντιστοίχων εκπεφρασμένων κοινωνικών πολιτικών, στο παρόν, εξειδικεύεται η έρευνα στην ΕΕ, με κύριο στόχο την Πολιτική Ιδεολογία που διαμορφώνει την Κοινωνική Πολιτική σε υπερεθνική διάσταση.

Παρότι διακρίνεται το δημοκρατικό στοιχείο νομοθετημένο μεταξύ των κρατών μελών, η άποψη των ισχυρών κρατών που είχαν εμπλακεί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, εξακολουθεί και επιβάλλεται, στο μέτρο της ευρωπαϊκής πορείας για την ολοκλήρωση της. Συνεπώς θεωρείται δόκιμο να γίνει η επιλογή και ανάλυση κυρίως των κρατών μελών, της Γερμανίας, της Γαλλίας, και του Ηνωμένου Βασιλείου, για την αποτύπωση του αποτελέσματος, καθότι η πολιτική τους αντίληψη επηρέασε και τις υπόλοιπες εθνικές κυβερνήσεις, με αμφίδρομο αντίκτυπο στον υπερεθνικό οργανισμό.

Οι «ισχυρές» και οι «αδύναμες» πολιτικές θέσεις, επιρροές και αποφάσεις αποτυπώνονται κυρίως στην ΕΕ μέσα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την Επιτροπή. Η σύγκλιση ή η απόκλιση δυνάμεων διαγράφεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου οι συμμαχίες αναδεικνύουν την ψήφιση πολιτικών αποφάσεων.

Ο πολιτικός χώρος της Ευρώπης, η διάσταση και οι αποφάσεις, έλαβαν την τελευταία δεκαετία αυξημένη ακαδημαϊκή προσοχή. Ωστόσο, δεν υπάρχουν συστηματικές μελέτες στην καθόλα πλούσια βιβλιογραφία της ΕΕ. Θα γίνει μια προσπάθεια προσέγγισης μέσω της αριστερή/δεξιάς πολιτικής πεποίθησης, της ιδεολογικής ομοιογένειας ή ανομοιογένειας των κρατών μελών που είχαν τον βασικό ρόλο επιρροής στα θεσμικά όργανα, κυρίως στο Συμβούλιο και κατά προέκταση στην Επιτροπή. Η έρευνα είναι εμπειρική και ακολουθείται με παράλληλη μελέτη και ανάλυση στα μέρη της Κοινωνικής Πολιτικής, από την Συνθήκη της Ρώμης έως σήμερα. Η διεργασία εμπεριέχει καταγραφή κριτικής επί των ρυθμιστικών παραμέτρων της μετεξέλιξης των κομμάτων σε σχέση με τις αξίες και τις αρχές, το κατά πόσο οι ετερογενείς ή ομοιογενείς πολιτικές θέσεις, έχουν σχέση με τις ιδεολογίες των εθνικών κυβερνήσεων (Manow, Schafer and Zorn, 2007).

Τα αποτελέσματα της πολιτική διαδρομής με βάση τα δρώμενα της Κοινωνικής Πολιτικής, θα αποτυπωθούν συνδυαστικά με τα παραπάνω, σε τρεις περιόδους, από την έναρξη μέχρι το 1989, το 1990 έως το 2004 και από το 2005 έως το 2019.

3.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Επιτροπή

Σύμφωνα με την Συνθήκη της ΕΕ διαμορφώνεται ενιαίο θεσμικό πλαίσιο του οποίου τα όργανα λειτουργούν τόσο στο κοινοτικό σύστημα (πρώτος πυλώνας) όσο και στο σύστημα διακυβερνητικής συνεργασίας (δεύτερος και τρίτος πυλώνας). Οι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων διαφέρουν όσον αφορά τις αποφάσεις, την παραγωγή νομοθεσίας και την επίλυση διαφορών. Ο καταμερισμός εργασιών αποδίδει την νομοθετική αρμοδιότητα στην Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Όπου η νομοθετική πρωτοβουλία ανήκει στην Επιτροπή, το Συμβούλιο αποφασίζει, στις περισσότερες δε περιπτώσεις από κοινού με το Κοινοβούλιο. Στα κύρια όργανα της Ένωσης συγκαταλέγονται το Συμβούλιο Υπουργών (ανά θεματική αντικειμένου, πχ. Γεωργίας, Οικονομίας κλπ.) και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. (Δούση, 2006)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι το ανώτατο πολιτικό όργανο του θεσμικού συστήματος, αποτελείται από τους αρχηγούς των κρατών μελών, καθώς και τον πρόεδρο της Επιτροπής. Τα αποτελέσματα των συνεδριάσεων τους (κυρίως τέσσερις φορές τον χρόνο), αν και δεν είναι νομικά δεσμευτικά, έχουν εξέχουσα πολιτική σημασία, διότι καθορίζουν τις γενικές κατευθύνσεις στον εσωτερικό όσο και στον διεθνή χώρο, της πολιτικής της ΕΕ. (Δούση, 2006). Η πολυμορφία του Συμβουλίου δεν καταγράφει απλά την πολιτική διάσταση αριστεράς/δεξιάς, αλλά και τις παραμέτρους της ενοποίησης/εθνικής κυριαρχίας, στην ανάδειξη και προώθηση αποφάσεων και θέσεων. Η διαφορετικότητα τοποθετήσεων υφίσταται ακόμα και σε ομοειδούς κομματικής πολιτικής θέσης διαθέτοντας άλλο πρόσημο στο θέμα της ολοκλήρωσης (Ray, 1999). Η «ισχυρή» δύναμη που αναδεικνύεται στις ευρωπαϊκές εκλογές ουσιαστικά επιλέγει την σύνθεση της Επιτροπής, η οποία είναι εξ ορισμού.

Μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας (2007) το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενισχύεται, συνιστώντας το ανώτατο πολιτικό όργανο με γενικό, επιτελικό και συντονιστικό χαρακτήρα (Rossi, 2010, Devuyt, 2008). Καθορίζει όλους τους προσανατολισμούς έχοντας ως αποτέλεσμα να είναι η κινητήριος δύναμη της ενοποίησης διαθέτοντας το ουσιαστικό δικαίωμα κάθε πρωτοβουλίας, ελεγχόμενο

όμως από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την νομιμότητα των αποφάσεων του (Άρθρα 263, 265).

Η προέλευση των πολιτικών προτάσεων είναι συνυφασμένες κυρίως, με το αποτέλεσμα των εθνικών εκλογών και από το 1979, εν μέρει, από τις ευρωπαϊκές εκλογές.

3.3. Οι κυριότερες Πολιτικές Δυνάμεις του Ευρωκοινοβουλίου

Η διαδρομή των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, προέκυψαν δε από την συνεργασία εθνικών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως δια-κομματική και διακρατική συνύπαρξη (Delwit, 2004). Με το άρθρο 138α της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ορίζεται το εξής : «Τα πολιτικά κόμματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι σημαντικά σαν παράγοντας ολοκλήρωσης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ευρωπαϊκής συνείδησης και στην πολιτική έκφραση των πολιτών της Ένωσης» (Gerrit, 2009). Με την Συνθήκη της Λισαβόνας θεμελιώνουν την νομική τους υπόσταση.

Οι δύο βασικές ομάδες που διεκδικούν την πρωτοκαθεδρία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι :

Το Λαϊκό Κόμμα με κύριους εκπροσώπους τους Χριστιανοδημοκράτες. Κυριάρχησε από το 1945 μέχρι περίπου το 1990 οπότε και μετεξελίχθηκε σε κατεύθυνση κεντροδεξιάς πολιτικής. Βασικά χαρακτηριστικά, η αποδοχή της λαϊκής κυριαρχίας και η κοινωνική πλουραλιστική φύση (Διαμαντόπουλος 1993).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο καλείται Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (ΕΛΚ), με κύριο εκφραστή το Γερμανικό CDU/CSU. Ιδρύθηκε το 1976 μετά από διασκέψεις και διαπραγματεύσεις επιφανών ηγετικών στελεχών των κρατών μελών. Από την ίδρυσή του τάχθηκε υπέρ της ελεύθερης αγοράς με κοινωνική συνείδηση. Μετά το 1990 το ΕΛΚ παρουσιάζεται ενισχυμένο και κυρίαρχο, υποβοηθούμενο από την διεύρυνση της Ε.Ε. Η δυνατότητα αφενός της έγκαιρης και αφετέρου της ορθής «ανάγνωσης» της ευρωπαϊκής πολιτικής εξέλιξης καθιέρωσε την «κεντροδεξιά», κεντρικό πόλο εξουσίας στο κομματικό σύστημα της Ε.Ε. μιας και ταύτισε την γέννηση και εξέλιξή της με το ίδιο το κόμμα.

Η ομάδα του ΕΛΚ στο Κοινοβούλιο είναι η μεγαλύτερη σε μέλη μετά και τις ευρωπαϊκές εκλογές του 2019. Η πίστη στην Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η αρχή της επικουρικότητας και η υποστήριξη της ευρωπαϊκής πορείας του

Ηνωμένου Βασιλείου είναι στοιχεία πολιτικής που χαρακτηρίζουν έως σήμερα την Κοινοβουλευτική Ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος.

Το **Κόμμα των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών (PES)**, η Σοσιαλδημοκρατική Οικογένεια, η οποία ιδρύθηκε το 1992, λειτουργούσε ως κοινοβουλευτική ομάδα με τον τίτλο «Προοδευτική Συμμαχία Σοσιαλιστών και Δημοκρατών». Το 1973 αποκτά την μορφή συνομοσπονδίας (Delwit, 2004).

Από τα κυρίαρχα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας ξεχωρίζουν, ο αντιμιλιταρισμός, αντικληρικισμός, και το πρόσταγμα για πολιτική ισότητα (Διαμαντόπουλος 1993). Αντίθετα με την χριστιανοδημοκρατία (κεντροδεξιά), επιλέγει τον ρυθμιστικό ρόλο στην οικονομία της αγοράς, τον διευρυσμένο ρόλο του κράτους και την συμμετοχική κοινωνική λήψη αποφάσεων. Η ευρωπαϊκή κοινοβουλευτική ομάδα του ΕΣΚ με τον τίτλο της Προοδευτικής Συμμαχίας Σοσιαλιστών και Προοδευτικών, αποτελεί την δεύτερη κοινοβουλευτική δύναμη (εκλογές 2019), ενώ κεντρικά πολιτικά σημεία του λόγου της είναι η ισότητα, η αλληλεγγύη και το κράτος πρόνοιας.

Άλλοι φορείς και εκπρόσωποι της Ευρωβουλής με σημαντικό ρόλο κυρίως στις συμμαχίες με τις δύο προαναφερθείσες ομάδες είναι :

- Οι Φιλελεύθεροι, με την ομάδα που φέρει τον τίτλο «Συμμαχία Φιλελευθέρων και Δημοκρατών». Έχει προσαρτήσει στον λόγο της, τις έννοιες της ελεύθερης αγοράς, της απουσίας του κράτους από τις υποθέσεις των πολιτών και την απόλυτη ατομική ελευθερία με ευθύνη των πράξεών του καθενός.
- Οι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές, ιδρύθηκαν μόλις το 2009 με επίκεντρο πολιτικής τον «ευρω-ρεαλισμό». Κέντρο βάρους η οικονομική διάσταση της Ένωσης και ότι οι «άνθρωποι» είναι ο παράγοντας που οφείλει να επικεντρωθεί η πολιτική της ηγεσία.
- Η Ευρωπαϊκή Αριστερά (European Left), η οποία ιδρύθηκε το 2007. Λειτουργεί ενίοτε σε συνεργασία με την Αριστερά Πρασίνων των Βορείων Χωρών. Οι κύριες πολιτικές κατευθύνσεις είναι η αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης στην διαχείριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ανάγκη ανάδειξης του κρατικού παράγοντα έναντι του ιδιωτικού τομέα και η ύπαρξη αλληλεγγύης στην «Ευρώπη των Λαών».
- Η ομάδα των Πρασίνων /Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία, με κύριες ασχολίες και κέντρο βάρους τα ζητήματα περιβάλλοντος και κοινωνικής πολιτικής.

Τέλος,

- η κοινοβουλευτική ομάδα της «Ευρώπης Ελευθερίας και Άμεσης Δημοκρατίας», με θέματα αναφοράς, τη προάσπιση της δημοκρατίας και της ελευθερίας των πολιτών της Ευρώπης, επιδιώκοντας την ανάδειξη του εθνικού ρόλου των κρατών. Είναι οι κυρίως ευρω-σκεπτικιστές.

Με μια γρήγορη ανάγνωση αποτυπώνεται η αίσθηση της κεντροδεξιάς και δεξιάς ισχύος έναντι της αριστερής εκπροσώπησης.

3.4. Στάδια εξέλιξης της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής

3.4.1 Η περίοδος 1957-1989

Μετά το πέρας του Β' Παγκόσμιου Πολέμου τα κράτη που συμμετείχαν καταστράφηκαν, οικονομικά, σε υποδομές, σε πάγιες εγκαταστάσεις, είχαν απώλεια έμψυχου δυναμικού, ο δε επιβιώσας πληθυσμός ήταν επιβαρυνμένος συναισθηματικά και ψυχολογικά. Η πολιτική διάσπαση της Ευρώπης σε Δυτική και Ανατολική, σηματοδοτεί την έναρξη του «Ψυχρού Πολέμου». Οι μεταπολεμικές κυβερνήσεις των δυτικών κρατών, διακατέχονται κατά πρώτο με μια εσωστρέφεια και ως επί το πλείστον αντικομμουνισμό, η πολιτική τους κρίνεται συντηρητική. Την ίδια περίοδο παρατηρείται η διάσπαση και η ιδεολογική μεταρρύθμιση στα σοσιαλιστικά κόμματα, ανάλογα με την συναρτώμενη τοποθέτηση τους και σε σχέση με την Σοβιετική ιδεολογική εξάρτηση τους, ενώ εξελικτικά εμφανίζεται ο Ευρω-κομμουνισμός (ΚΚ Γαλλίας και Ιταλίας 1975).

Η επιθυμία να διατηρήσουν την Ευρώπη ειρηνική, οδηγεί στην ιδέα της «ομοσπονδοποίησης». Ο Τσόρτσιλ ανέφερε το 1946 στην Ζυρίχη στην «ομιλία του προς τους φοιτητές», «Υπάρχει ένα φάρμακο που ... θα μπορούσε μέσα σε λίγα χρόνια να κάνει όλη την Ευρώπη ... ελεύθερη και ... ευτυχισμένη. Το φάρμακο αυτό είναι να δημιουργήσουμε ξανά την ευρωπαϊκή οικογένεια, στον βαθμό που μπορούμε, και να της δώσουμε μια δομή ικανή να της εξασφαλίσει την ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία. Πρέπει να δημιουργήσουμε ένα είδος Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης».

Βασικός παράγοντας για τα αρχικά βήματα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ήταν η σύμπνοια και το κοινό όραμα, κυρίως μεταξύ των δύο ηγετών, της Γαλλίας και της Δ. Γερμανίας, βασικές αντίπαλες χώρες στον Πόλεμο. Η φιλική διάθεση μεταξύ ντε Γκολ και Αντενάουερ, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για συμπόρευση στο κοινό

όραμα. Ακολούθησε σε παράλληλη σύνδεση ο Ιταλός Γκασπιέρι. Το Βέλγιο και η Ολλανδία κατεξοχήν εμποροκρατικές και γεωργικές παραγωγικές χώρες καθώς και το Λουξεμβούργο, ακολούθησαν τις εξελίξεις. Με αρχιτέκτονα τον Γάλλο υπουργό Εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν, σε συνεργασία με τον πολιτικό και οικονομικό σύμβουλο Ζαν Μονέ, συνέταξαν το «σχέδιο Σουμάν» το οποίο δημοσιεύθηκε στις 9 Μαΐου 1950, ημερομηνία που καθιερώνεται ως ληξιαρχική πράξη γέννησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τον Ιούνιο του 1955 στην Μεσσήνη, οι κυβερνήσεις που συμμετείχαν στην συνδιάσκεψη των υπουργών Εξωτερικών και ανήκαν στην Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, πέρασαν το ψήφισμα, να εργαστούν για μια ενωμένη Ευρώπη, με κοινούς θεσμούς, προοδευτική συγχώνευση οικονομιών, δημιουργία κοινής αγοράς και εναρμόνιση της κοινωνικής πολιτικής τους. Ο λόγος είναι να διατηρηθεί η Ευρώπη εν ειρήνη στην αρμόζουσα παγκόσμια θέση της και να αυξάνει συνεχώς το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού της.

Μια καπιταλιστική κοινωνία, σε μια περίοδο ύφεσης ή καταστροφής, χρειάζεται για την επανεκκίνηση της, βοήθεια. Η Αμερική ως «σύμμαχος» της, την χρηματοδότησε μέσω του σχεδίου Marshall, απόρροια του δόγματος Τρούμαν, όπου ένα σημαντικό μερίδιο προσφέρθηκε, αρχικά προς όλα τα κράτη που ενεπλάκησαν στον Πόλεμο, τελικά όμως, διαμοιράστηκε στα κράτη της Δυτικής Ευρώπης και τους συμμάχους της.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (προάγγελος του ΟΟΣΑ) ανέλαβε την διανομή. Μέχρι το 1957 οι χώρες Γαλλία, Δ. Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Κ. Χώρες (Ολλανδία) και Λουξεμβούργο, λειτουργώντας με συμφωνίες δημιουργούν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, την Ευρωπαϊκή Άμυνα, αποφασίζουν δε, να συσταθεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα της Ατομικής Ενέργειας και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Η χάραξη πολιτικής της Επιτροπής εγκρινόταν από το Συμβούλιο Πρωθυπουργών των έξι κρατών. Συχνά υπήρχαν εσωτερικές διαφωνίες περί ομοφωνίας ή πλειοψηφίας, ως σύστημα υπερίσχυσης μιας απόφασης. διότι η Επιτροπή καθόριζε την κοινή οικονομική και κοινωνική πολιτική στους πολίτες των κρατών, γεγονός που για παράδειγμα, η Γαλλία του ντε Γκολ, είχε την λογική της ένωσης των εθνικών κρατών χωρίς όμως απορρόφηση της ταυτότητας από τον υπερεθνικό οργανισμό.

Οι μεταπολεμικές κυβερνήσεις της ένωσης δημιουργήθηκαν με συντηρητική σύνθεση, με ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τον πατερναλισμό. Σαφώς, και η πολιτική

διάσταση της «συμμάχου χώρας» των ΗΠΑ επηρέαζε τις αποφάσεις των ηγετών των κυβερνήσεων, με πιθανή εξαίρεση του Προέδρου της Γαλλίας Ντε Γκολ. Οι κοινωνικές πολιτικές ενσωματώθηκαν στις καπιταλιστικές «μικτές οικονομίες» των ιδρυτικών εθνικών κρατών (Streeck, 2018). Τα χριστιανοδημοκρατικά κόμματα ήσαν τα ιδρυτικά στελέχη, η γαλλογερμανική συμμαχία ακολούθησε στις δεκαετίες του '70, '80, μέχρι τα μέσα του '90 περίπου, μια πολιτική μετατόπιση προς τα αριστερά, χωρίς να απομακρύνεται από τον αρχικό οδηγό της οικονομικής διάστασης της ολοκλήρωσης.

Μέχρι την δεκαετία του 1970 η κοινωνική πολιτική της ΕΕ αναπτύχθηκε περιορισμένα, τόσο όσο συνδεόταν με την οικονομική ολοκλήρωση. Με κανονισμούς ώστε να υποστηρίζεται, η στήριξη της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, η ίση αμοιβή μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών, ώστε να αποφευχθεί ο ανταγωνισμός όσων κρατών δεν τις είχαν εφαρμόσει σε σχέση με κράτη που ακολουθούσαν αυτή την αρχή, πχ. την Γαλλία. Η αλλαγή το 1973, με το πρώτο πρόγραμμα κοινωνικής δράσης σηματοδότησε μια αρχή πιο δυναμικών εξελίξεων. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη με την δημιουργία της ελεύθερης κυκλοφορίας στην αγορά το 1986 και η υιοθέτηση του Κοινοτικού Χάρτη Δικαιωμάτων των Εργαζομένων το 1989.

Οι εθνικές εκλογές των ισχυρών χωρών μελών την περίοδο αυτή διαμόρφωσαν το πεδίο. Πιο αναλυτικά :

1. Η Γαλλία με προσωρινή κυβέρνηση (1944-1946) αρχικά με πρόεδρο τον ντε Γκολ (Συναγερμός του Γαλλικού Λαού-RPF), ακολούθησε ο Βινσέν Οριόλ (1947-1954), πρόεδρος της 4^{ης} Δημοκρατίας και ο Ρενέ Κοτύ (1954-1959). Ο ντε Γκολ, επανέρχεται ως πρόεδρος, από το 1958 και ηγείται της 5^{ης} Γαλλικής Δημοκρατίας (με προεδρική διακυβέρνηση), έως το 1969. Ακολουθεί ο γκωλικός κεντρώος συντηρητικός Ζωρζ Ποπιντού (ο οποίος είχε διαχειριστεί το φοιτητικό κίνημα του «Μάη του '68») από το 1969 έως το 1974. Τέλος ο κεντροδεξιόν αποκλίσεων Ζισκάρ ντ' Εστέν και μοναδικός Γάλλος Πρόεδρος που υποστήριξε την ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου στο ευρωπαϊκό όραμα. Ο σοσιαλδημοκράτης Μιτεράν ανέλαβε ως πρόεδρος με πρωθυπουργό τον δεξιό Σιράκ και μετέπειτα τον Μπαλαντύρ. Μια συνύπαρξη με αμφιλεγόμενα αποτελέσματα. Αρχικά υπήρξε εθνικοποίηση οικονομικών θεσμών και επιχειρήσεων, αυξήσεις σε βασικούς μισθούς και κοινωνικά επιδόματα, κατάργηση της θανατικής ποινής. Ο πληθωρισμός το 1983, οδήγησε στην

συνέχεια στις περικοπές δαπανών. Είναι η περίοδος που ο σοσιαλδημοκράτης Μιτερνάν εγκαταλείπει τις «σοσιαλιστικές» πολιτικές και εφάρμοσε κανόνες ελεύθερης αγοράς.

2. Η Δ. Γερμανία, με ηγέτη τον Κ. Αντενάουερ, προσπαθεί και επιτυγχάνει να αμβλύνει τις δημοκρατικές διχόνοιες, ενώνοντας τις θρησκευτικές αποκλίσεις του παρελθόντος μεταξύ καθολικών και προτεσταντών, με την δημιουργία του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος (CDU). Η πολιτική ιδεολογία του απορρέει από τον φιλελεύθερο συντηρητισμό. Ο Αντενάουερ παραμένει πρόεδρος μέχρι το 1963 και η εξουσία των Χριστιανοδημοκρατών μέχρι το 1969, όπου με την αποχώρηση του φιλελεύθερου Ελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος (FDP), με το οποίο είχαν συνασπισμό, χάνουν την εξουσία. Η νέα συμμαχία του FDP με το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα (SPD), ανέδειξε στην πολιτική εξουσία τους σοσιαλδημοκράτες μέχρι το 1982, με ηγετικές φυσιογνωμίες τον W.Brandt και τον H. Schmidt, ο τελευταίος θεωρείται και ο πλέον πετυχημένος σε προγράμματα κοινωνικών μεταρρυθμίσεων αναβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής. Ο H. Kohl επικεφαλής των χριστιανοδημοκρατών της CDU αναλαμβάνει την εξουσία έως το 1998. Επί των ημερών του υπογράφεται η συνθήκη για την οικονομική και κοινωνική ένωση με την Ανατολική Γερμανία (18/5/1990).
3. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, παρότι η εμβληματική μορφή του Τσόρτσιλ κυριαρχούσε, οι εκλογές ανέδειξαν τους Εργατικούς ως κυβερνών κόμμα στις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές και μέχρι το 1951. Κύρια σημεία αναφοράς η εθνικοποίηση της βαριάς βιομηχανίας και η υποτίμηση της στερλίνας (1949). Η κατεστραμμένη οικονομία της χώρας την οδήγησε σε λήψη δανείων από την Αμερική για την αναστήλωση της βιομηχανίας. Έκτοτε έως και το 1969 οι Συντηρητικοί Φιλελεύθεροι ανέλαβαν την διακυβέρνηση. Ακολούθησαν μέχρι το 1979 εναλλαγές μεταξύ των δύο κομμάτων. Οι κοινές αποφάσεις των Φιλελευθέρων με τους Εργατικούς δημιούργησαν την υιοθέτηση αρχών κράτους πρόνοιας με χρήση βαριάς φορολογίας για τις δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης, έως και τουλάχιστον μέχρι το 1979 (Joll, 2006). Από το 1979 έως και το 1997 οι Συντηρητικοί κατείχαν την κυβερνητική πρωτοκαθεδρία.

Εμφανίζονται νέα στοιχεία στις ιδεολογίες του Συντηρητισμού και της Σοσιαλιστικής αντίληψης.

Ο Συντηρητισμός επηρεάζεται από τις μεταρρυθμίσεις «ενός έθνους» του Disraeli στο Ηνωμένο Βασίλειο, αποκτώντας ικανή υποστήριξη από την εργατική τάξη. Οι μεταρρυθμίσεις προσέδωσαν στοιχεία της κεϋνσιανής σοσιαλδημοκρατίας, της διαχειριζόμενης οικονομίας, με στόχο την πλήρη απασχόληση με όραμα την εκτεταμένη κοινωνική πρόνοια. Η «μέση οδός» του «σχεδιασμένου καπιταλισμού» ως μικτό σύστημα συνδυάζει την κρατική ιδιοκτησία, την ρύθμιση ή τον έλεγχο της οικονομικής δραστηριότητας προσφέροντας πρωτοβουλία στην ιδιωτική επιχειρηματικότητα. Δημιουργείται μια βάση για κοινωνική και οικονομική παρέμβαση, ενισχύοντας την ιεραρχία παρά εξαλείφοντας την (Heywood, 2007).

Αντίστοιχα, ο άλλος πόλος έλξης του συντηρητισμού, η Χριστιανική Δημοκρατία, της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, υποστηρίζει την Καθολική αρχή της επικουρικότητας, δηλαδή οι αποφάσεις να λαμβάνονται από τον χαμηλότερο κατάλληλο θεσμό. Παράγεται το κορπορατιστικό σύστημα στον κοινωνικό και εργασιακό ιστό, αγγίζοντας κεϋνσιανές πολιτικές πρόνοιες. Οι ελαστικές και πραγματιστικές ιδέες των οικονομολόγων όπως ο List, συγκρούονται με τις αυστηρές αρχές του A.Smith και Ricardo. Εμφανίζεται η ιδέα της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς».

Τα υπόλοιπα Συντηρητικά Ευρωπαϊκά κόμματα επηρεάζονται και μετασχηματίζονται ιδεολογικά συνδυαστικά με τις παραδόσεις τους. (Heywood, 2007)

Όλες οι Συνθήκες στην ΕΕ με σημαντικές μεταρρυθμίσεις, πραγματοποιήθηκαν με μειοψηφία της αριστεράς, συνεπώς η κεντροδεξιά συμμαχία λειτούργησε σε βάρος της Κοινωνικής Πολιτικής (Manow, Schaferand/Zorn, 2007).

Οι δυτικοευρωπαίοι σοσιαλιστές μεταρρυθμίζουν τις βασικές αρχές του σοσιαλισμού. Αρχικά υιοθετούν κοινοβουλευτικές στρατηγικές, αναθεωρούν την άποψη της κατάργησης του καπιταλισμού, στοχεύοντας σε επέμβαση και μετασχηματισμό της λειτουργίας του, για να τον εμφανίσουν «ανθρώπινο». Ουσιαστικά και πρακτικά, καταγράφεται ένας διαχωρισμός μεταξύ του σοσιαλισμού των μπολσεβίκων, κομμουνιστών, και των μεταρρυθμιστών, σοσιαλδημοκρατών. Η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία πλέον στρέφεται και εμπιστεύεται μεθόδους και αρχές φιλελεύθερων και δημοκρατών. Η αναγνώριση ότι ο καπιταλισμός είναι το μόνο αξιόπιστο μέσο παραγωγής πλούτου, ο οποίος κρίνεται ηθικά ελαττωματικός και χρήζοντας κρατικών διορθωτικών κινήσεων, έχοντας ως στόχο να αμβλύνει την δομική ανισότητα και το μέγεθος της φτώχειας στον κοινωνικό ιστό. Υποστηρίζουν

με συντηρητική άποψη ότι το έθνος-κράτος είναι η πλέον ουσιώδης μονάδα πολιτικής εξουσίας, ώστε να ρυθμίζει την κοινωνική και οικονομική ζωή. Σχετικά με την οικονομική ολοκλήρωση συχνά προέβησαν το σύνθημα, «ο Σμιθ στο εξωτερικό, ο Κέινς στο σπίτι» (Ferrara, 2004).

Τα κομμουνιστικά και εθνικιστικά δεξιά κόμματα ήταν αντίθετα με την Ευρωπαϊκή Ένωση .

Από την αρχή, η Συνθήκη της Ρώμης (1957) είχε μια κοινωνική διάσταση. Παρά ταύτα η κοινωνική πολιτική υποτάχθηκε χωρίς πολιτικές διακρίσεις στην οικονομική ανάπτυξη (Hantrais, 2016). Μέσα από την οποία θεωρούσαν ότι θα εμφανιζόταν προϋποθέσεις για αυτόματη ανάδειξη της κοινωνικής προόδου και της εναρμόνισης των νομοθεσιών μεταξύ των μελών. Η πραγματικότητα είναι, ότι μόλις 12 άρθρα της Συνθήκης από τα 248, ήταν αφιερωμένα στην κοινωνική πολιτική (άρθρα 117-128), τα φερόμενα ως «Κοινωνικές διατάξεις» στο πρώτο κεφάλαιο. Στο δεύτερο κεφάλαιο, η κοινωνική πολιτική εμπλέκεται μέσω χρηματοδότησης του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου (ΕΚΤ), για την Επαγγελματική Κατάρτιση, επανα-προσανατολισμό και για την επαγγελματική κινητικότητα (Finn/Vaughan, 2012). Το άρθρο 117 προέβλεπε στενότερη συνεργασία σε θέματα εργασίας και απασχόλησης. Το άρθρο 118 αφορά προώθηση συνεργασίας με πολιτικές που άπτονται της κοινωνικής ασφάλισης, πρόληψης ατυχημάτων, επαγγελματικής υγιεινής και το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και την προτροπή για συλλογικές διαπραγματεύσεις εργαζομένων εργοδοτών (Manow, Schafer and Zorn, 2007). Η θέση ακολουθίας της κοινωνικής πολιτικής στην διαδικασία της οικονομικής ολοκλήρωσης, σε συνδυασμό με την διαμόρφωση κανόνων για μη στρέβλωση της αγοράς, στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων (δικαιώματα και ασφάλιση), δεν προδικάζει κοινή πολιτική γραμμή, αλλά αυτονομία μέσω των εθνικών συστημάτων.

Η ισότητα ευκαιριών (άρθρο 119) συνιστά ένα τομέα κατά τον οποίο διαπιστώνεται κινητικότητα, με θέσπιση οδηγιών όσον αφορά τις αμοιβές, της πρόσβασης στην απασχόληση και της μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών, για τα κράτη μέλη (Σακελλαρόπουλος και Αγγελάκη, 2016), αφορώντας αποκλειστικά τον εργασιακό τομέα.

Η ανεργία μέχρι το 1973 ήταν σε χαμηλά επίπεδα της τάξης του 4%, εκτινασόμενη στην συνέχεια έως και 12%, ενώ ο όγκος εξαγωγών - εισαγωγών μειώθηκε. Ο λόγος συνδέεται με την παγκόσμια πετρελαϊκή κρίση (Berend, 2009).

Η Συνθήκη της Ρώμης με εξαίρεση την κοινή Γεωργική Πολιτική, βασιζόταν στις φιλελεύθερες αντιλήψεις, του ελεύθερου ανταγωνισμού, στην μη παρεμβατικότητα και την μη διάκριση (Streit and Mussler, 1995) Τα δεξιά και κεντρώα κυβερνητικά κόμματα υποστήριξαν την φιλελεύθερη αγορά, περιορίζοντας την εντός των κρατών ευημερία. Με αντίθετη δρομολόγηση αλλά με το ίδιο αποτέλεσμα, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα επικεντρώθηκαν στην εδραίωση της εντός των «τειχών» κοινωνικής πρόνοιας, χωρίς να έχουν την δυνατότητα να την μεταφέρουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η κατάργηση των δασμών, οι ποσοτικοί περιορισμοί, το ελεύθερο εμπόριο και ο ανόθευτος ανταγωνισμός, με θεσμοθέτηση μέσω των οργάνων, προώθησαν την αρνητική ολοκλήρωση, αλλά εμπόδισαν την θετική (Scharpf, 1999). Επομένως η αρνητική ολοκλήρωση συνδέθηκε σαφώς με την δημιουργία μιας αγοράς, καλύπτοντας τα εργασιακά θέματα, χωρίς όμως να αγγίζει πολιτικές διόρθωσης της αγοράς, αλλά προσφέροντας την ευκαιρία στα κράτη μέλη να ασκήσουν με μεγαλύτερη ευκολία εθνική κοινωνική πολιτική, ειδικά όσα είχαν αναπτύξει το σύστημα του Bismarck, το κορπορατιστικό(Scharpf, 2002). Η κοινωνική πολιτική της ΕΟΚ συνδέθηκε σαφώς με την δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εργατικής αγοράς (Manow, Schafer and Zorn, 2007), χωρίς να υπάρχει αυτόνομη Κοινωνική Πολιτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία ήταν σε δευτερεύουσα θέση ως προς τους οικονομικούς στόχους της Συνθήκης.

Η πρόταση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για δημιουργία μιας ομοσπονδίας με πολιτικό διακυβερνητισμό, γέννησε αντίδραση επαληθεύοντας την εσωστρέφεια, όταν μετά από πρόταση του Λουξεμβούργου, αποφασίστηκε η άσκηση veto για κάθε κυβέρνηση κράτους μέλους, θεωρώντας ότι κινδυνεύει η εσωτερική ισορροπία, εμποδίζοντας με αυτόν τον τρόπο την πρόοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολιτική ολοκλήρωση.

Η πράξη της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1976, δημιούργησε την θεσμική θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θεμελιώνοντας μια Ευρωπαϊκή Ένωση πλέον δημοκρατική. Το κείμενο τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 1978, αφού κυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη, οι δε πρώτες εκλογές διεξήχθησαν στις 7 και 10 Ιουνίου 1979.

Τα αποτελέσματα ανέδειξαν πρώτη δύναμη την Σοσιαλιστική ομάδα με ποσοστό 28,57%, ακολούθησαν με μικρή διαφορά το Λαϊκό κόμμα 26,96%, το κόμμα των Ευρωπαίων Δημοκρατών με 14,52%, η Αριστερά με 11,06%, οι Φιλελεύθεροι με 8,76, οι Πράσινοι και οι υπόλοιποι με χαμηλότερα ποσοστά.

Στις επόμενες εκλογές του 1984 και 1989, συμμετέχουν οι νέοι εισερχόμενες χώρες Ελλάδα το 1981, Ισπανία και Πορτογαλία το 1986. Με τις προσχωρήσεις η πολιτική ετερογένεια αυξήθηκε στους «κόσμους ευημερίας» των κρατών. Οι Σοσιαλιστές κατέγραψαν αντίστοιχα με τις χρονολογίες των εκλογών, 32,05%, 38,22% διατηρώντας σταθερά την πρώτη θέση έναντι του συντηρητικού Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος το οποίο αντιστοίχως κατέγραψε, 21,81%, 31,27%. Στα υπόλοιπα κόμματα παρατηρείται μια αυξομείωση, ενώ η Αριστερά εμφανίζει συνεχή πτώση. Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο είναι ότι η αποχή να τείνει αυξανόμενη (από 40% περίπου το 1979 στο 50% το 1989). Είναι βασικό θέμα προβληματισμού κατά πόσο η ευρωπαϊκή ταυτότητα γίνεται αντιληπτή από τον πολίτη των κρατών μελών και κατά πόσο συμβάλει η πολιτική της ΕΕ σε αυτό.

Οι πρώτες εκλογές πραγματοποιήθηκαν σε μια περίοδο κρίσης, όπου οι εθνικές κυβερνήσεις αντέδρασαν με ένα παλαιομοδίτικο τρόπο, προχωρώντας σε «προστατευτικές επενδύσεις» επιχορηγώντας τους ασθενέστερους κλάδους, ελπίζοντας στην επιβράδυνση της πτώσης τους. Ταυτόχρονα αύξησαν δασμούς και περιορισμούς (Berend, 2009). Σύντομα ο κρατικός παρεμβατισμός μειώθηκε. Η περίοδος αυτή έχει σύνδεση με τις προτάσεις του Συντηρητικού Κόμματος της Πρωθυπουργού των Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και με την ιδεολογική νεοφιλελεύθερη αντίληψη η οποία ενδυναμώθηκε, επηρεάζοντας συμπεριφορικές και ιδεολογικές αποφάσεις ακόμα και κομμάτων σοσιαλδημοκρατικής ιδεολογίας.

Την ίδια περίοδο η έκρηξη της τεχνολογίας, η τεχνική αύξηση των επιθυμιών του *homoeconomicus*, η παγκοσμιοποίηση, η άνθιση του νεοφιλελευθερισμού, η διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης το 1989, προσφέρουν νέο υλικό για προβληματισμό στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χάρτη.

Η ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη υπογράφεται το 1986 με ισχυρή δεξιά πλειοψηφία των κρατών μελών σε εθνικό επίπεδο (πλην Γαλλίας και Ελλάδας). Το Συμβούλιο την ενέκρινε το 1988. Είναι μια απόφαση με φιλελεύθερο περιεχόμενο στοχεύοντας στην δραστηριοποίηση της αγοράς, μέσω κανονισμών για πολιτική συνεργασία στο πλαίσιο της «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής». Ενισχύεται η συνεργασία, η διαφάνεια, η επικουρικότητα και η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να διαμορφωθεί ένα ουσιαστικό πλεονέκτημα, σηματοδοτώντας μέχρι σήμερα μια νέα αναπτυξιακή πολιτική.

Την περίοδο κατά την οποία ο Μιτεράν ήταν Πρόεδρος στην Γαλλία, δηλωμένος υποστηρικτής της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, λειτουργεί ως ιδεολογικός

αντίποδας της Θάτσερ, επικεντρωμένος κυρίως στα εθνικά θέματα. Με την αποτυχία του με την οικονομία της Γαλλίας, έχοντας επιλέξει ένα κρατικο-παρεμβατικό και ταυτόχρονα επαναστατικό σύστημα κενσιανής πολιτικής υψηλής αναδιανομής, στράφηκε προς την Ευρώπη ως υπέρμαχος της ολοκλήρωσης και ελευθέρωσης της Ευρωπαϊκής αγοράς. Θεωρείται από πολλούς ότι η πολιτική αυτή κίνηση λειτούργησε ως παραπέτασμα και δικαιολογία για την εσωτερική αποτυχία του. Στην συνέχεια στάθηκε μαζί με τους σοσιαλδημοκράτες, υποστηρικτής στην συντασσόμενη Ευρωπαϊκή Πράξη, παρά το φιλελεύθερο αντικρουόμενο με την ιδεολογία του περιεχόμενο της (Manow, Schafer and Zorn, 2007).

Παρατηρείται συνεπώς σύγκλιση των ιδεολογικών πολιτικών αποστάσεων μεταξύ των κυβερνήσεων που διαπραγματευόντουσαν, όπου οι σοσιαλδημοκράτες μετατοπίζουν το κέντρο βάρους προς τα δεξιά, σε συνδυασμό με τις «ματιές» των δεξιών κομμάτων προς αριστερά. Ο Moravcsik (1998) υποστηρίζει ότι η σύγκλιση συμφερόντων Βρετανίας, Γαλλίας και Γερμανίας οδήγησε στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.

Η κοινωνική διάσταση της ΕΕ το 1987 εισέρχεται με δυναμικό τρόπο. Ο Jacques Delors, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής επιτροπής, στοχεύοντας την ενδυνάμωση της οικονομικής συνοχής, επεδίωξε να ενισχύσει την κοινωνική διάσταση, προωθώντας την, φαινομενικά ισότιμα με την οικονομική, νομισματική και βιομηχανική πολιτική. Κύριοι στόχοι, η προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών, η ανασυγκρότηση των χωρών που πλήττονται από βιομηχανική παρακμή, η καταπολέμηση της ανεργίας, η επιτάχυνση προσαρμογής των αγροτικών δομών και διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των νέων. Εγκαινιάζεται το πρόγραμμα ERASMUS με χορήγηση υποτροφιών, με υψηλό πληθυσμό φοιτητών να κινείται στον ευρωπαϊκό χώρο. Σημαντική ρυθμιστική αλλαγή θεωρείται, η ενισχυμένη πλειοψηφία στις αποφάσεις του Συμβουλίου, σε τομείς όπως η υγεία και ασφάλεια στους χώρους εργασίας, προσφέροντας παράλληλα την δυνατότητα κοινωνικών δράσεων με την ενδυνάμωση του ρόλου του Κοινοβουλίου (Σακελλαρόπουλος και Αγγελάκη, 2016). Η αντίληψη πλέον του κοινωνικού χώρου, έστω και συμπληρωματικά για την ολοκλήρωση της αγοράς, έχει σαν σκοπό να λειτουργήσει ως μέσο στο αδιέξοδο των προηγούμενων χρόνων, λόγω έλλειψης νομοθετικού πλαισίου. Η αδυναμία της τελικής πραγματοποίησης του εγχειρήματος έγκειται στο ότι η εφαρμογή αποφασίζεται να πραγματοποιηθεί από τα κράτη μέλη στις εγχώριες αγορές, ταυτόχρονα, κάνοντας πιο διακριτές τις μεταξύ

τους ανισότητες. Τελικά παρά την «καλή» θέληση δεν υπεγράφη από όλα τα μέλη, εντούτοις κρίνεται ως έναρξη για την κοινωνική συνοχή (Hantrais, 2007).

3.4.2 Η περίοδος 1990-2004

Είναι η περίοδος που ξεκινά με στόχο τα σχέδια να γίνουν προγράμματα για τον δρόμο των μεταρρυθμίσεων, με διαρθρωτικά ταμεία για μια δημοσιονομική προοπτική, τα «Πακέτα Ντελόρ». Το στίγμα του Ντελόρ καταγράφεται από τις δηλώσεις του κατά την έναρξη των εργασιών και προωθήσεων της πολιτικής του « Η Ευρώπη θεωρεί πως το μέλλον της είναι η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ ανταγωνισμού και συνεργασίας. Αν αφήσουμε τα πράγματα στην τύχη, η βιομηχανία θα συγκεντρωθεί στον βορρά και οι ασχολίες ελεύθερου χρόνου στον νότο, διότι οι δυνάμεις τις αγορές είναι ισχυρές. Επιδίωξη και πολιτική φιλοδοξία του ανθρώπου είναι να προσπαθήσει να συγκροτήσει μια ισορροπημένη επικράτεια». Βέβαια για πολλούς η ιδέα «κοινωνική Ευρώπη» χαρακτηρίζεται ως παιχνίδι εντυπώσεων (Ross, 2011).

Η Συνθήκη του Μάαστριχ το 1992 είναι ένα νέο βήμα ολοκλήρωσης. Αφορά την σταδιακή μετάβαση στην οικονομική και νομισματική ένωση, με την δημιουργία της ΟΝΕ. Η ΟΝΕ βασίζεται σε φιλελεύθερα θεμέλια, χωρίς περιορισμούς πολιτικών πέραν των δικών της, με ορθολογιστική διάσταση και με περιοριστικό καθεστώς μακροοικονομικής πολιτικής προ-κενσιανής φύσης (Bugaric, 2016). Η άρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να συμπεριληφθεί στο κυρίως σώμα της Συνθήκης που αφορούσε τον κοινωνικό χάρτη, δημιούργησε περισσότερα προβλήματα στην συναίνεση μεταξύ των κρατών μελών. Τελικά έγινε μερικώς αποδεκτή, το δε Ηνωμένο Βασίλειο εξαιρέθηκε (opt-out). Γενικά η γνώμη των κυβερνήσεων για την ΕΕ, στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν κατά βάθος διαιρεμένη, όσον αφορά την ισορροπία του οργανισμού, σε σχέση με τα εθνικά κράτη και ανάμεσα στους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους. Πολλές φορές φαίνεται να λειτούργησε ως ακόλουθος των φιλελεύθερων πολιτικών των Η.Π.Α., ειδικά σε κύριες αποφάσεις όπως η παραπάνω, ώστε να υπερισχύσουν τα οικονομικά εθνικά συμφέροντα (Hantrais, 2018). Η ανάλυση για την απόφαση αυτή έχει δύο διαφανόμενους δρόμους. Ο πρώτος οδηγεί στο ότι η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εν προκειμένω οι Συντηρητικοί με πρωθυπουργό την Θάτσερ, διακατέχεται από ευρω-σκεπτικισμό και εσωστρέφεια. Ο δεύτερος δρόμος οδηγεί στο πεδίο της εξουσίας-κυρίαρχου, επικυρίαρχου, όπου τον βασικό λόγο στην ΕΕ είχαν η Γερμανία και η Γαλλία. Την διάθεση της Βρετανίας

ακολούθησαν η Δανία και η Σουηδία (διεύρυνση 1995), διακατεχόμενες από εσωστρέφεια.

Την ίδια περίοδο, οι χώρες οι οποίες υπέγραψαν για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE) ανέδειξαν την πίστη τους στον υπερεθνικό οργανισμό καθότι μετέφεραν ένα ισχυρό δικαίωμα από την κυριαρχία των κρατικών εξουσιών, εγκαταλείποντας το νομισματικό ανταλλακτικό σύστημα ως μέσω χάραξης εθνικής οικονομικής πολιτικής, προχωρώντας δε ένα βήμα ακόμα, δημιουργώντας μια αυτόνομη κεντρική τράπεζα αντί της Bundesbank, η οποία διαχειριζόταν τις ισοτιμίες (Scharpf, 1999). Ταυτόχρονα αποδέχτηκαν κανόνες για τον περιορισμό των εθνικών ελλειμμάτων και των χρεών με μέτρα επιβολής προστίμων. Αντίθετα η κοινωνική διάσταση περιορίστηκε στο πρωτόκολλο κα απλά προσαρτήθηκε στην συνθήκη.

Το πρωτόκολλο αναφερόταν στην προώθηση της απασχόλησης, στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της διαβίωσης, στην «κατάλληλη» κοινωνική προστασία, στον κοινωνικό διάλογο, στην διασφάλιση «υψηλού» και «διαρκούς» επιπέδου απασχόλησης και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, πάντοτε με γνώμονα την διαφορετικότητα των εθνικών ιδιομορφιών και πρακτικών (Dodo, 2016). Με την ομοφωνία των έντεκα κρατών, υποστηρίχτηκαν τα θέματα κοινωνικής ασφάλειας και προστασίας, η προστασία των εργαζομένων σε σχέση με καταγγελία συμβάσεων, οι συνθήκες απασχόλησης υπηκόων τρίτων χωρών, ο διάυλος εκπροσώπησης των συμφερόντων των εργαζομένων και εργοδοτών, οι χρηματικές εισφορές με στόχο την προώθηση της απασχόλησης, τέλος δε, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Με τις προηγούμενες έννοιες «κατάλληλη» και «υψηλού» εντός εισαγωγικών, χωρίς να ορίζεται το γνωστικό τους εύρος, η Ένωση αναλαμβάνει θέση και αρμοδιότητες συνεπικουρούμενη των εθνικών κυβερνήσεων, διατηρώντας για άλλη μια φορά αδύνατους τους ιστούς της πολιτικής ένωσης, η δε ενίσχυση του ευρωπαϊκού μοντέλου αφορά εν κατακλείδι για άλλη μια φορά, εργασιακά θέματα. Παρά ταύτα, λειτούργησε ως διάλογος για την ανάδειξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου (Σακελλαρόπουλος και Αγγελάκη, 2016).

Με την Λευκή Βίβλο το 1993, αναδεικνύονται νέες προτάσεις και δημιουργούνται προϋποθέσεις βελτίωσης για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, επιβεβαιώνοντας την αρχή της επικουρικότητας συνδέοντας την απασχόληση με την κοινωνική πολιτική, τονίζοντας τον συντονιστικό και υποστηρικτικό ρόλο της ΕΕ για την διαμόρφωση του ευρωπαϊκού κοινωνικού

μοντέλου. Το 1994 καθιερώνεται η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης (Στασινοπούλου, 2006).

Το 1997 το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης δημιουργεί πολιτικά θεμέλια. Προβλέπει τα κράτη μέλη να τηρούν μεσοπρόθεσμο στόχο για μια ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική λειτουργία, να επιλέγουν εθνικούς στόχους που οδηγούν στην μεταξύ τους σύγκλιση.

Στο Άμστερνταμ το 1999, η Συνθήκη θεωρείται ότι αποκτά έντονο χρώμα στον τομέα της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Αρχικά ενσωματώνει στο κυρίως θέμα το πρωτόκολλο της Συνθήκης του Μάαστριχτ, με αποδοχή από το Ηνωμένο Βασίλειο, με τους Εργατικούς πλέον σε κυβερνητική θέση. Ο ρόλος εξακολουθεί να είναι συμπληρωματικός, παρά τις προσπάθειες από την γαλλική πλευρά για ενίσχυση του παρεμβατικού ρόλου της Ένωσης για δέσμευση πρόσθετων πόρων (Σακελλαρόπουλος και Αγγελάκη, 2016). Οι κύριοι άξονες της Συνθήκης αφορούν, την βελτίωση της απασχολησιμότητας και την μετάβαση από παθητικές σε ενεργητικές μορφές (κίνητρα σε άνεργους, παράδειγμα η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στην διά βίου μάθηση). Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η αναγκαιότητα προσαρμογής στις νέες εργασιακές σχέσεις, (εκσυγχρονισμός μέσω τεχνολογίας), οι ίσες ευκαιρίες ανδρών και γυναικών για την συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής (πχ, γονική άδεια, μερική απασχόληση, ευέλικτο ωράριο), είναι οι νέες κατευθύνσεις. Η «κοινωνική» έμφαση επίσης αποτυπώνεται στην προαγωγή νέων «ευέλικτων» μορφών απασχόλησης στην αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας (Σακελλαρόπουλος, 2001), την ίδια περίοδο όπου η ανεργία είχε δημιουργήσει ένα ανησυχητικό τοπίο στους πολίτες των κρατών μελών.

Με έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2000 στην Λισαβόνα προκύπτει η βούληση για νέα ώθηση μακροπρόθεσμων κοινοτικών πολιτικών, στοχεύοντας τον ανταγωνισμό στο κόσμο της παγκοσμιοποίησης. Μια νέα λειτουργική δομή χαρακτηρίζει τις αποφάσεις, τις οδηγίες της ΕΕ, με στόχο την βελτίωση. Οι βασικές αρχές μιας «Χρηστής Διακυβέρνησης», με άξονες την διαφάνεια, την συμμετοχή, την λογοδότηση, την αποτελεσματικότητα, την συνοχή, σε ένα επίπεδο συνεργασίας με αναλογικές αρχές και με επικουρική συμμετοχή της ΕΕ για τα κράτη μέλη, στοχεύει στην εποχή του «κράτους του ανταγωνισμού» (Streeck, 2018). Τα δίκτυα πολιτικής τα οποία προκύπτουν μέσω της θεματολογίας των προβλημάτων και προβληματισμών,

υιοθετούν το σύστημα της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού για την διεργασία, την συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, την ανταλλαγή πρακτικών, την συμφωνία κοινών στόχων και κατευθυντηρίων γραμμών. Κύριο σημείο αναφοράς η σύγκλιση, ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα και όχι η εναρμόνιση, προσδίδοντας «ήπια» μορφή συντονισμού (Στασινοπούλου, 2006). Σύμφωνα με τον Radaelli (2003), η εισαγωγή του συστήματος της ΑΜΣ εξυπηρετεί στις μεταρρυθμίσεις που αφορούν ευαίσθητους πολιτικά τομείς (αγορά εργασίας, συντάξεις) ώστε να αποφευχθούν να δημιουργηθούν κόστη «πολιτικής θέσης» (Σακελλαρόπουλος και Αγγελάκη, 2016). Ο εκσυγχρονισμός θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω ενίσχυσης του κράτους πρόνοιας και της επένδυσης των ατόμων-πολιτών. Ένα αποτελεσματικό κράτος πρόνοιας το οποίο θα δύναται να συμβάλλει για την ανάδειξη της Ευρώπης με ισχυρή οικονομία γνώσης, για την εξάλειψη της φτώχειας, της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ΕΕ, 2000). Η επένδυση στον άνθρωπο πραγματοποιείται για την αποφυγή μελλοντικών κινδύνων (Giddens, 1998), λειτουργώντας με στόχο την αύξηση θέσεων εργασίας, την κοινωνική συνοχή, την οικονομική ανάπτυξη, ως συντελεστές παραγωγής. Κύρια προϋπόθεση η μετατόπιση των παθητικών κοινωνικών πολιτικών σε ενεργητικές. Η διευκόλυνση της προσβασιμότητας στην απασχόληση, η προώθηση της υγείας, της δικαιοσύνης, της εκπαίδευσης, της περίθαλψης, του αθλητισμού και του πολιτισμού ως καθολικά δικαιώματα, η προστασία ευπαθών ομάδων, η σύμπραξη συνεργασιών με περιφερειακούς και τοπικούς φορείς για την ανάδειξη νέων δομών και η ενίσχυση των υφισταμένων, είναι μια δέσμη μέτρων που αποφάσισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2002. Η συνεργασία μεταξύ των κρατών με την Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού απέδωσε επί του θέματος με κατάθεση κοινής έκθεσης των κρατών μελών το 2006, στην οποία περιλαμβάνονταν ο τομέας «Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη» (Zeitlin, 2010). Οι θεωρητικές προσπάθειες είχαν ως αποτέλεσμα να δημιουργήσουν ένα όραμα, όμως στην πραγματικότητα τα γεγονότα αποδεικνύουν την χειραγώγηση της πολιτικής, της συνοχής, μέσω ενός πολιτικού συσχετισμού με στόχο την ανάπτυξη της οικονομίας και όχι την αμφίδρομη ανάδειξη έργου στην μεταξύ τους σχέση (Daly, 2017), για παράδειγμα, ο κίνδυνος φτώχειας από το 15% το 2000 (15 κράτη) έφτασε το 16,2% για την ΕΕ των 27 κρατών μελών (Φερόνας, 2013).

Η περίοδος αυτή στην οποία αναφερόμαστε για πολλούς ιστορικούς θεωρείται υψηλού κοινωνικού και οικονομικού κινδύνου με δυναμικότερο υφεσιακό

περιεχόμενο σε σχέση με το 1930 (Hobsbaum, 2006). Η παγκόσμια οικονομία ήταν μεν ισχυρή αλλά ταυτόχρονα ασταθής, με δύο κύριες κρίσεις 1973-1975 και 1990-1993, παρότι οι μετρήσεις μέσω του ηλεκτρονικού απογραφικού ελέγχου (επικοινωνίες, τεχνολογική πρόοδος, κλπ) υποδεικνύουν ανάπτυξη, ο δε homoeconomicus είναι σε άνθιση, τέλος, οι βιομηχανίες σε πλήρη εξέλιξη. Η συνεχής αστάθεια μετά την παγκόσμια ύφεση του 1973 και την παγκοσμιοποίηση, για τους οικονομολόγους είναι ένα αίνιγμα (Hobsbaum, 2006).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων (Νίκαια 2001), ο οποίος προωθείται, είναι απλά μια διακήρυξη, χωρίς νομικά να είναι δεσμευτικός. Βασίζεται σε συμβάσεις του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και σε κείμενα του ΟΗΕ. Η υιοθέτηση του συνοδεύεται με εκπόνηση προτάσεων προγραμμάτων Δράσης. Στην εισαγωγή του αποκωδικοποιεί το ελλειμματικό περιεχόμενο του. Αφορά εργαζόμενους και όχι πολίτες (Σακελλαρόπουλος και Αγγελάκη, 2016). Είναι άλλη μια αποκάλυψη των προθέσεων των κυβερνήσεων κρατών μελών, ανεξαρτήτως πολιτικής ιδεολογίας, για την ανάδειξη της οικονομικής και την αποφυγή της κοινωνικής, ολοκλήρωσης. Η γενικότητα των όρων που περιλαμβάνει όπως «επαρκές», «κατάλληλο», «ικανοποιητικό», κλπ, οδηγεί την σκέψη για άλλη μια φορά στο ότι ο στόχος αφορά αποκλειστικά την οικονομική επάρκεια οδηγώντας στην μερική απόδοση των γενικών όρων των λέξεων. Αφορά μια «επιχειρηματική» σκέψη, όπου η κοινωνική διάσταση αφορά τον λογαριασμό των δαπανών διαχείρισης μιας εταιρείας, μόνο που τα εργαλεία και ταυτόχρονα προϊόντα της είναι οι άνθρωποι, δημιουργώντας ηθικό δίλημμα στους πολίτες των κρατών μελών για το κατά πόσο το έργο της ΕΕ εμπεριέχει κοινωνική πρόβλεψη, σχέδιο, διάσταση, πέραν της επικουρικότητας για την ανάπτυξη της αγοράς.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, δραστηριοποιούνται ενισχύοντας την κοινωνική δράση, υποστηρίζοντας την επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα. Προωθούν την οικονομική ανάπτυξη, με νέες θέσεις εργασίας, μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης. Προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων, επενδύουν στην φροντίδα των παιδιών, δημιουργούνται σχολικές υποδομές. Ενεργοποιούνται προγράμματα υπέρ των ΑΜΕΑ, για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, αλλά και νέα προγράμματα εισόδου της γυναίκας στο εργασιακό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύουν και υλοποιούν αρχές όπως το δικαίωμα ένταξης, ισότητας και καταπολέμησης διακρίσεων. Η προώθηση προγραμμάτων υπέρ της ασφάλειας και

υγείας στο εργασιακό περιβάλλον, καθορίζουν προδιαγραφές και υποχρεώσεις εργοδοτών, καλύπτοντας βασικά κοινωνικά δικαιώματα μέσω εργασιακών θεμάτων. Δημιουργείται κεφάλαιο για την απασχόληση, με στόχους και υποχρεώσεις των κρατών μελών με «επίκληση» για συνεργασία και από κοινού συντονισμένη δράση. Προωθείται η άποψη ότι οι προτάσεις που αφορούν την κοινωνική πολιτική είναι διατάξεις, οι οποίες συμβάλλουν, στην οικονομική απόδοση του παγκόσμιου ανταγωνισμού, στις εύρυθμες μεταβολές των νοικοκυριών, στις αγορές εργασίας και στις δημογραφικές δομές (Finn and Vaughan, 2012).

Οι ευρωπαϊκές εκλογές από το 1989 έως και το 2004, πραγματοποιούνται καταγράφουν ποσοστά, για το μεν ΕΛΚ 32,11%, 37,44% για τους Σοσιαλδημοκράτες 34,19%, 29,44%.

Η Σοσιαλδημοκρατία είχε την ευκαιρία της, αναδεικνύοντας κυβερνήσεις στα περισσότερα κράτη μέλη, ώστε να συμβάλει στην Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση (Bugarić, 2011). Όμως ο εκτεταμένος αναθεωρητισμός από την δεκαετία του '80 στα σοσιαλιστικά κόμματα, οδήγησε στην δημιουργία τάσεων, με αναποτελεσματική εφαρμογή στον εκσυγχρονισμό, στον ριζοσπαστισμό, στο ενεργό κέντρο, στο νέο κέντρο. Η διεργασία αυτή καλείται νέο-αναθεωρητισμός. Κύριοι εκπρόσωποι οι Κλίντον και ο Μπλερ. Ο κοινωνικός και πολιτικός θεωρητικός Άντονι Γκίντενς έχει καλλιεργήσει την ανάπτυξη της νέας θεώρησης της σοσιαλδημοκρατίας. Οι επιρροές από τον οικονομικό και τον κοινωνικό φιλελευθερισμό, τον κοινοτισμό και τον κοινωνικό συντηρητισμό, διαμορφώνουν πολιτικές αντιλήψεις οι οποίες έχουν ελάχιστη σχέση με την βασική κουλτούρα του σοσιαλισμού. Η προσπάθεια αυτή της δημιουργίας ενός «τρίτου» δρόμου (όρος που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τους φασίστες), ιδεολογικά παρουσιάζεται ως εναλλακτική λύση απέναντι στον καπιταλισμό με διάθεση ενσωμάτωσής του. Μια πρόταση ανάμεσα στον φιλελευθερισμό και την σοσιαλδημοκρατία. Κύρια χαρακτηριστικά της, η αναγνώριση της παγκοσμιοποίησης, της οικονομίας της γνώσης με έμφαση στην τεχνολογία της πληροφορίας, οι ατομικές ικανότητες, η ευελιξία της εργασίας και των επιχειρήσεων, η έμφαση στην κοινότητα και την ηθική ευθύνη (με σύνδεση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων), προστατεύοντας πιθανή περίπτωση γέννησης του φονταμενταλισμού της αγοράς, στοιχεία που διαφοροποιούν τις σοσιαλιστικές αξίες. Κύρια διαφοροποίηση όπως είναι η συναινετική σχέση των τάξεων της κοινωνίας έναντι της συγκρουσιακής κλασικής άποψης (Heywood, 2006). Ο ίδιος ο Blair προλογίζει, «ο Τρίτος δρόμος αντιπροσωπεύει την εκσυγχρονισμένη

σοσιαλδημοκρατία, αφοσιωμένη στη δέσμευσή της για κοινωνική δικαιοσύνη και στους στόχους της κεντροαριστεράς, ταυτόχρονα να είναι ευπροσάρμοστη, καινοτόμα και να σχεδιάζει τα μέσα για την πραγματοποίηση των στόχων. Βασίζεται στις αξίες που καθοδήγησαν την προοδευτική πολιτική για περισσότερο από έναν αιώνα, με γνώμονα την δημοκρατία, την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, την αμοιβαιότητα και τον διεθνισμό» (Rawnsley, 2001⁵).

Στον αντίποδα, ο νεοφιλελευθερισμός της νέας δεξιάς, προσπαθεί να συνδυάσει την *laissez-fair* οικονομία με μία κατά βάση συντηρητική κοινωνική φιλοσοφία, με κύρια εκδοχή τον φονταμενταλισμό της αγοράς, του Hayek και του Friedman. Όπου η αγορά παρομοιάζεται με ένα απέραντο νευρικό σύστημα ικανό να ρυθμίζει την κοινωνία. Θεωρώντας επίσης ότι οι αγορές, είναι επαρκείς σε μακροοικονομικό επίπεδο, λόγω του κινήτρου για εργασία πλουσίων και πτωχών, οι δε μηχανισμοί που κινούν την λειτουργία της είναι «δημοκρατικοί», με «βασιλιά» τον καταναλωτή, η δε ανισότητα είναι μια φυσική παράμετρος μεταξύ των ανθρώπων. Η πραγματοποίηση δρομολογείται με κύρια δύναμη και μηχανισμό την οικονομική παγκοσμιοποίηση (Heywood, 2006).

Η «ευνοϊκή συγκυρία» για την ομοιογένεια εκφράσεων, ειδικά στην συγκλίνουσα μορφή τους κατά την δεκαετία του '90 (Hix, 1997), οδήγησε στις παλινδρομήσεις ψηφοφόρων στις εθνικές εκλογές με την σκέψη της «αλλαγής» κυβερνήσεων (Pierson, 1996). Το δεσοσιαλδημοκρατικό σχέδιο για την δημιουργία μιας «κοινωνικής Ευρώπης» είχε καταρρεύσει (Wahl, 2002⁶).

3.4.3 Η περίοδος 2005-Σήμερα

Οι ενδιάμεσες εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο (europarl.europa.eu) μέχρι τις ημέρες μας, ανέδειξαν πρώτο κόμμα το Ευρωπαϊκό Λαϊκό, με 35,73%, 28,84% και το 2019 με 23,70%. Αντίστοιχα οι Σοσιαλδημοκράτες έλαβαν ποσοστά 27,77%, 24,70% και το 2019 20,37%, εμφανίζοντας έντονα συμπτώματα αναζήτησης ιδεολογικού υπόβαθρου. Οι Συντηρητικοί Μεταρρυθμιστές είχαν μια διαχρονική σταθερότητα, μια βελτιωμένη εικόνα ανόδου ποσοστού διαγράφηκε από τους Φιλελεύθερους

⁵.

<https://books.google.gr/books?id=Ce5lDwAAQBAJ&pg=PA124&dq=Rawnsley,+2001+for+Blair&hl=el&sa=X&ved=0ahUKEwjXhI3w8NDiAhWoyqYKHeGwD9lQ6AEIKDAA#v=onepage&q=Rawnsley%2C%202001%20for%20Blair&f=false>

⁶.

[https://books.google.gr/books?id=feNUpra3on4C&pg=PA100&dq=\(Wahl,+2002\)&hl=el&sa=X&ved=0ahUKEwicyP6J9NDiAhUqxaYKHYA2CpYQ6AEIKDAA#v=onepage&q=\(Wahl%2C%202002\)&f=false](https://books.google.gr/books?id=feNUpra3on4C&pg=PA100&dq=(Wahl,+2002)&hl=el&sa=X&ved=0ahUKEwicyP6J9NDiAhUqxaYKHYA2CpYQ6AEIKDAA#v=onepage&q=(Wahl%2C%202002)&f=false)

Δημοκράτες. Η άνοδος των Πρασίνων, η άνοδος των Ελεύθερων Δημοκρατών και η πτώση της Αριστεράς είναι στοιχεία που διακρίνονται στους υπόλοιπους σχηματισμούς. Σημείο ανησυχίας, για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το μεγάλο ποσοστό αποχής, από 50% το 1999 με συνεχόμενη πτωτική τάση στο 43% το 2014, αλλά με άνοδο κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες στις πρόσφατες. Υψηλότερους δείκτες αποχής διακρίνουμε στα νέο-εισελθέντα κράτη μέλη. Τα νέα μέλη αυξήθηκαν με την προσχώρηση της Τσεχίας, Εσθονίας, Κύπρου, Λετονίας, Λιθουανίας, Ουγγαρίας, Μάλτας, Πολωνίας, Σλοβενίας και της Σλοβακίας το 2004. Το 2007 προσχώρησαν οι Βαλκανικές χώρες Ρουμανία και Βουλγαρία και το 2013 προσχωρεί και η Κροατία.

Η αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας το 2005 εν μέσω αυτοκριτικής, για έλλειψη σχεδιασμού εστίασης, πολλαπλότητας προτεραιοτήτων, στόχων και διαδικασιών συντονισμού, δημιούργησε χάσμα στην λειτουργική εφαρμογή αναδεικνύοντας μη αποφασιστική πολιτική δράση. Η απάλειψη από τους τρεις στόχους, της κοινωνικής συνοχής, παραμένοντας οι άλλοι δύο, δηλαδή, η ανάπτυξη και η απασχόληση, δημιουργεί την αναθεώρηση. Ο τρίτος στόχος προσκολλάται ως παρακολούθημα των δύο άλλων, υποβαθμίζοντας την κοινωνική διάσταση (Φερόνας, 2013). Όπου η θεσμική ασυμμετρία μεταξύ οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, υποδεικνύει την κοινωνική διάσταση μέσα από την οικονομική ανάπτυξη (Daly, 2006).

Η τελευταία περίοδος που η ΕΚΠ έγινε θέμα ευρέως ενδιαφέροντος ήταν μεταξύ 2004-2005 όταν προτάθηκε η συνταγματοποίηση της. Σχέδιο το οποίο απέτυχε να συγκεντρώσει την πλειοψηφία μεταξύ των κρατών μελών. Το αποτέλεσμα κρίθηκε από τα αρνητικά δημοψηφίσματα, στην Ολλανδία και στην Γαλλία (ο δεξιάς Σιράκ ήταν αντίθετος), ταυτόχρονα με την στάση των ισχυρών μελών κρατών με σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις, όπως ήταν οι Σκανδιναβικές και το Εργατικό Κόμμα του Μπλέρ, στάση η οποία οφείλεται σε ιδεολογική μεταστροφή (Streeck, 2018). Ο ευρω-σκεπτικισμός υπήρχε και υπάρχει, σε όλα τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα των κρατών μελών, τα οποία διακρίνονται από περιορισμένη λογική, φυλακισμένη την εντός των συνόρων τους, χωρίς δυνατότητα συντονισμού για την προσέγγιση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η έλλειψη θεσμικής φαντασίας και προγραμματικής σκέψης, δεν βοηθά στο να προσφερθούν νέες ιδέες. Ο Ferrera θεωρεί ότι θα μπορούσε να βρεθεί μια επιλογή, η οποία μπορεί να συμβιβάσει το κοινωνικό μοντέλο που επικεντρώνεται στο κράτος πρόνοιας με το πολιτικό πρότυπο

στην πολυ-επίπεδη διακυβέρνηση της ΕΕ, με σοσιαλδημοκρατικό προφίλ, εστιάζοντας στην μεταρρύθμιση του γενικού θεσμικού πλαισίου (Bugarcic, 2011).

Συνεπώς, ούτως ή άλλως, τα κράτη μέλη παραμένουν με πολιτικές αποφάσεις ενός «συνταγματικού» οικονομικού νόμου της αγοράς, απόρροια της ΟΝΕ. Οι εθνικές πολιτικές κοινωνικής προστασίας συνδέονται με την οικονομία, οφείλοντας να περιορίσουν τις δημοσιονομικές δαπάνες. Η ΕΕ αναλαμβάνει την καθοδήγηση με προτάσεις κοινωνικής πολιτικής, εξολοκλήρου με εργασιακό περιεχόμενο. Η λιτότητα σε συνδυασμό με την κρίση του ευρώ οδηγεί, στο σημείο ώστε πολλά αν όχι όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αντιμετωπίσουν προβλήματα το 2007-8 και για πέντε χρόνια στην καλλίτερη περίπτωση, για τα ισχυρά μέλη και άγνωστο μέχρι τότε για κάποια άλλα. Οι προληπτικές πολιτικές προ κρίσης, σε κάποια κράτη (Γερμανία), η ευελιξία και η συντήρηση (Βέλγιο, Ολλανδία) σε κάποια άλλα μέλη, απέφεραν μια πιο ήπια πορεία στα χρόνια της κρίσης σε σχέση με τα κράτη μέλη που δεσμεύτηκαν με μνημόνια και δανεισμούς από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια και Ευρωπαϊκή Τράπεζα.

Ένα άλλο σημείο αναφοράς, όσον αφορά την αγορά εργασίας, είναι ότι από το 2004 προστέθηκε και το μεταναστευτικό θέμα, της εσωτερικής μετακίνησης από χώρες μέλη με υψηλά δεδομένα της κρίσης, αλλά και της εισαγωγής από τρίτες χώρες. Θέμα που δημιούργησε μια οικονομία χαμηλών μισθών με υψηλή μισθολογική και εισοδηματική ανισότητα. Φαινόμενο που ασκεί πιέσεις στους προϋπολογισμούς κοινωνικής πρόνοιας, αποδυναμώνει την βούληση των πολιτών για φορολογία διότι μεγάλο μέρος πηγαίνει στους νεοαφιχθέντες. Δημιουργείται πρόβλημα στην εκπαίδευση, υποβαθμίζοντας την δημιουργώντας προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ιδιωτικού συστήματος (Streeck, 2018).

Με την Συνθήκη της Λισαβόνας το 2009 εν μέσω κρίσης, μετατοπίστηκε το κέντρο βάρους στις εθνικές οικονομίες με περικοπές δημοσίων δαπανών, αλλαγών στις συλλογικές διαπραγματεύσεις και με «ευελιξία» στις αγορές. Αυτή την περίοδο μέχρι το 2014 δημιουργούνται 80 δεσμευτικοί κανόνες για να προσαρμόσουν τα υφιστάμενα κοινωνικά πρότυπα αντί να τεθούν καινοτόμες νέες πολιτικές (Falkner, 2016). Ένα γεγονός ως παράδειγμα έλλειψης ιδεών είναι ότι, το 2015 ο νέος Επίτροπος βρίσκεται σε πρωτοφανή αδιέξοδο, μη έχοντας να παρουσιάσει, κατά την ανάληψή του, έστω και μια νέα πρωτοβουλία σε σχέση με την απασχόληση και τις κοινωνικές υποθέσεις (Streeck, 2018).

Η «Στρατηγική Ευρώπη 2020» για την οικονομική ανάπτυξη, ανακοινώνεται επίσημα, ως διορθωτική κίνηση, από τις Βρυξέλες το 2010. Δομήθηκε σε τρεις βασικούς άξονες, την «Εξυπνη Ανάπτυξη», με όπλα την καινοτομία και την γνώση, την «Βιώσιμη Ανάπτυξη», την επίτευξη μιας οικολογικής, ανταγωνιστικής και αποδοτικής οικονομικής ανάπτυξης και την «χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη», δηλαδή μέσω της αύξησης θέσεων εργασίας, την βελτίωση της ποιότητας της απασχόλησης, την διευκόλυνση πρόσβασης στην εργασία για όλους τους πολίτες, την προαγωγή της δια βίου εκπαίδευσης, το δικαίωμα στην υγεία, την προστασία και την πρόνοια, εν κατακλείδι για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Η δέσμευση της ΕΕ για μια οικονομική ατζέντα, η οποία σκοπεύει την αύξηση παραγωγικότητας μέσω της θέσης της αγοράς στους τομείς της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας, χρειάζεται μια πιο συμμετοχική κοινωνική και οικονομική διακυβέρνηση φιλική προς τον πολίτη. Είναι όραμα που στηρίζεται σε κεϋνσιανό πρότυπο με προτεινόμενα φιλελεύθερα θεμέλια (Whyman, Baimbridge and Mullen, 2018).

Μια άλλη πλευρά των οικονομικό-πολιτικών αποφάσεων (θεωρητικής και πρακτικής προσέγγισης) της ΕΕ, είναι ότι κατά την περίοδο των εθνικών ελλειμμάτων, επιβάλλεται περιστολή δαπανών για τις κοινωνικές πολιτικές και τα αγαθά, ως απόφαση για την εναρμόνιση των αδύναμων εθνικών κυβερνήσεων με προτεραιότητα της πολιτικής ατζέντας τους με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική, θέτοντας στο περιθώριο την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται διεύρυνση και αύξηση των αρνητικών δεικτών των φαινομένων στα κοινωνικά δικαιώματα.

Οι παραπάνω αποφάσεις και στρατηγικές που ακολούθησε η ΕΕ, κρίνονται ως νεοφιλελεύθερες πολιτικές που αντιμάχονται την ανάπτυξη κράτους πρόνοιας και του ανθρωπιστικού στοιχείου, δημιουργώντας την εσωτερική αντιπαράθεση, την σύγχυση, την σύγκρουση επιθυμιών του πολίτη, μεταξύ εθνικού και υπερεθνικού οργανισμού, στους οποίους συνυπάρχει.

Η ανισορροπία αυτή οφείλεται και σε ένα άλλο παράγοντα που συνδέεται με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Το οποίο νομοθετώντας απομακρύνει την πολιτική διάσταση των θεμάτων έναντι των κανονιστικών (Scharpf, 2009). Με την οικονομική ολοκλήρωση, η συνεχιζόμενη πρόοδος οδηγείται στο να επιτευχθεί με την νομοθετική εναρμόνιση των κανόνων των εθνικών κρατών επιτρέποντας στις κυβερνήσεις να αποφασίσουν τον ρυθμό ελευθέρωσης των τεσσάρων ελευθεριών, την ελεύθερη

κυκλοφορία εμπορευμάτων, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ερμήνευσε, διαμόρφωσε και καθόρισε εθνικές πολιτικές αποφάσεις, οι οποίες προέρχονταν από τους κανονισμούς της ΕΕ (Scharpf, 2009). Εξαιτίας αυτού δημιουργείται μια αρνητική αντί της θετικής ενσωμάτωσης, λόγω της διείσδυσης των δικαστικών αποφάσεων σε μετα-κυλιόμενα θέματα πέραν των ζητούμενων προς επίλυση. Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου παρά ταύτα οδηγούν σε μια βαθμιαία ομογενοποίηση της κοινωνικής πολιτικής βασιζόμενη στα δικαιώματα των εργαζομένων, η οποία αποτελεί πλέον προηγούμενο, για όλα τα κράτη μέλη και τα εθνικά δικαστήρια (Hantrais, 2018). Κατά τον Scharpf το αναδυόμενο πρότυπο που προκύπτει με το λειτουργικό αυτό σύστημα της ευρωπαϊκή οικονομία, είναι το φιλελεύθερο, στο οποίο υπάρχει μια μικρή κοινωνική ρύθμιση για τις οικονομικές υποθέσεις (Finn/Vaughan, 2016).

Το ερώτημα είναι κάτω από ποιες πολιτικές ιδεολογικές αποφάσεις οδηγείται η ΕΕ. Υπάρχει ιδεολογία ή όπως αναγράφει ο Fukuyama ήρθε το τέλος της, υπονοώντας την μοναξιά του φιλελευθερισμού στο σημερινό πολιτικο-ιδεολογικό τοπίο, ειδικά κατά την περίοδο κρίσης αλλά και μετά.

Η οικονομική πολιτική που εφαρμόζεται προβάλλει αρχικά ότι τα πακέτα διάσωσης και τόνωσης ήταν μια προσωρινή κίνηση για την διάσωση του καπιταλισμού χωρίς να αλλάζει η τροχιά της λιτότητας. Είναι μια προσέγγιση με νεοφιλελεύθερη διαχείριση. Τα μεσοπρόθεσμα σχέδια που εκπόνησε η ΕΕ μετά την οικονομική κρίση, επέκτειναν την κυριαρχία της, έναντι της χάραξης οικονομικής πολιτικής των εθνικών κρατών, αυτό ουσιαστικά ισοδυναμεί με άρση της εκάστοτε εθνικής εξουσίας. Μια εικόνα που οδηγεί σε ζοφερή εποχή, με την συναίνεση των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων της Ευρώπης, όπου το κεφάλαιο, απαιτεί την κατάργηση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας (Whyman, Baimbridge and Mullen, 2018).

Η παγκοσμιοποίηση και η σύνδεση διεθνών οικονομικών οργανισμών με μια Ευρώπη λιτότητας δημιουργεί κλυδωνισμούς στην λειτουργικότητα του εν γένει καπιταλιστικού συστήματος. Το ΔΝΤ, καθώς και το Υπουργείο Οικονομικών των Η.Π.Α., προέτρεπαν μια πολιτική ανάπτυξης, με θέση αντίστροφη της πολιτικής λιτότητας της Μέρκελ. Για παράδειγμα, προτείνεται αντιστροφή των ταμειακών τραπεζικών επιτοκίων για τις καταθέσεις, όπου στα αδύναμα κράτη τα επιτόκια να είναι υψηλά (για συσσώρευση κεφαλαίων) και στα ισχυρά οικονομικά χαμηλά, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην ΕΕ.

Ο ρόλος των Σοσιαλδημοκρατών δεν προσέφερε πλην της υποκίνησης (Hollande, 2012) για ανάπτυξη, κάτι πιο δυναμικό, όπως για παράδειγμα μια ισχυρή άποψη, με πλάνα και ιδέες για το όραμα της «ανάπτυξης». Η λιτότητα δημιούργησε συνταγματικές συνέπειες που οδήγησαν τα κράτη μέλη σε προσθαιρέσεις στα συντάγματά τους, χωρίς δυνατότητα τροποποιήσεων, δεσμεύοντας τα, νομικά, σε βαθύ χρόνο, πλήττοντας την κοινοβουλευτική δημοκρατία. Δημιουργούν την αίσθηση ότι η ΕΕ λειτουργεί ως επικυρίαρχος. Διαφαίνεται, ότι τα μέτρα που έλαβαν και εφαρμόστηκαν, αφορούσαν αποκλειστικά την διάσωση κεφαλαίων, μέσα από συνθήκες φορολογίας και μνημονίων. Παράδειγμα, στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία, όπου τα μνημόνια είχαν σχέση με αυξήσεις στο Φ.Π.Α., με περικοπές συντάξεων, μισθών, ως κύρια βάση περιεχομένου της πολιτικής ατζέντας. Ο αντιδημοκρατικός χαρακτήρας αναδεικνύεται επίσης, στο ότι αν διαπιστωθεί παραβίαση φορολογικών υποχρεώσεων, το Συμβούλιο και το Δικαστήριο της ΕΕ, διαθέτουν εκτεταμένες εξουσίες, ελέγχου και κυρώσεων στα κράτη μέλη, έως και την αλλαγή του εθνικού προϋπολογισμού (Bugarić, 2011).

Οι μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα, περισσότερο ως συνέπειες και κυρίως με πενιχρά οφέλη, έχουν μετακυλήσει στην βάση, στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν πλέον την ελεύθερη δυναμική να αντιδράσουν στα φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, τα οποία έχουν προκύψει κατά την οικονομική ολοκλήρωση. Δεσμεύονται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία όπου, από την οικονομική δυνατότητα του καθενός μέλους, παρέχει ένα ελάχιστο ποσοστό να καλύψουν τις εσωτερικές ανάγκες του κοινωνικού γίνεσθαι στον τομέα παροχών και υπηρεσιών (Streeck, 2018).

Το αποτέλεσμα των εκλογών του 2019 επιβεβαιώνει τις αρχικές σκέψεις. Οι κυρίαρχουσες δυνάμεις χάνουν ισχύ. Πιθανολογείται η έλλειψη σαφούς πλειοψηφίας ως πλεονέκτημα, για τις πολιτικές αποφάσεις, διότι τα κόμματα του ευρωσκεπτικισμού έχουν υψηλά ποσοστά.

Συμπεράσματα

Στον τίτλο του παρόντος είναι ευδιάκριτες ιδιότητες που επηρεάζουν την λειτουργία ενός υπερεθνικού οργανισμού. Οι δύο ιδιότητες έχουν μια αμφίδρομη επιρροή για την ανάδειξη αποτελέσματος, το οποίο κρίνεται ωφέλιμο για τον οργανισμό. Αντίστοιχα ο οργανισμός, εμπεριέχοντας μια πολυμορφία εθνών κρατών, τα οποία εν αρχή ενσωματώθηκαν με κοινή επιθυμία, με κοινό όραμα μιας ιδανικής κοινωνίας, στοχεύει στην ικανοποίηση του μέσου πολίτη και την κάλυψη των βασικών αναγκών για τις αδύναμες ομάδες, χωρίς να ανακόπτει την εξέλιξη των ισχυρών κοινωνικών στρωμάτων. Το αντικειμενικό χαρακτηριστικό που συνθέτει και ομογενοποιεί τις διαφορετικότητες σε έναν οργανισμό όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η αλληλεγγύη. Είναι η βασική αξία της Κοινωνικής Πολιτικής δημιουργώντας σχέση αμοιβαίας αλληλεξάρτησης προς άμεσο όφελος για τον εμπλεκόμενο και βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα για το σύνολο.

Στις Πολιτικές Ιδεολογίες που εμπλέκονται στην δημιουργία, καθιέρωση και λειτουργία της ΕΕ, είναι ευδιάκριτη στην σοσιαλιστική θεώρηση, ως φιλανθρωπία αναγνωρίζεται στην συντηρητική και ως οργανική αλληλεγγύη (Durkheim, 1893), στον φιλελευθερισμό.

Οι συντηρητικές και φιλελεύθερες δυνάμεις δεν διέψευσαν τις προσδοκίες που πρόσβευαν. Λειτουργήσαν και λειτουργούν με τις κυρίαρχες αντιλήψεις τους. Η έκπληξη αφορά την σοσιαλδημοκρατική ομάδα, την Ευρωπαϊκή Αριστερά. Οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις δεξιά της θέσης της, αρχικά προς το αριστερό κέντρο των πολιτικών ιδεολογιών, η εμμονή στην λογική του κράτους-έθνους, χωρίς αντίδραση στα δρώμενα, παρά τα επιτεύγματα, όπως το κεφάλαιο για την απασχόληση, το κοινωνικό κεφάλαιο, την ισότιμη προστασία, στο περιβάλλον, στην υγεία και στην ασφάλεια, απέτυχε να προωθήσει μια συνεκτική προσέγγιση για τον σχηματισμό της Κοινωνικής Ευρώπης. Οι μεταρρυθμίσεις της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατικής παράταξης συνέκλιναν συνεχώς προς φιλελεύθερες πολιτικές, σε σημείο να ανιχνεύεται ότι η αφομοίωση της έχει ως σκοπό και μόνο, την κατ' ευφημισμό διατήρηση της στα επόμενα χρόνια ως ιδεολογικό υπόβαθρο για εικονικό ανταγωνισμό.

Πρακτικά η οικονομία και η αγορά σήμερα ρυθμίζουν τις κοινωνίες. Οι πολιτικές ιδεολογίες έχουν υποχωρήσει, παραδίδοντας το πολιτικό πεδίο στους σύγχρονους επαγγελματίες τεχνοκράτες. Η ΕΕ προχώρησε στην οικονομική

ολοκλήρωση, με ρυθμιστικό χαρακτήρα σε επίπεδο ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής, αποφεύγοντας τον αναδιανεμητικό ρόλο της. Κατά την πρόσφατη κρίση υποβαθμίστηκε η κοινωνική διάσταση της πολιτικής της, ισχυροποιήθηκε η οικονομική διακυβέρνηση, προτάσσοντας δημοσιονομική πειθαρχία με περιορισμένη κοινωνική διάσταση, αυξάνοντας την πίεση προς τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Αποτέλεσμα, η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με την απασχόληση και τις κοινωνικές εξελίξεις το 2015, να παρουσιάζει όχι απλά ότι υφίστανται ανισότητες αλλά να τείνουν συνεχώς αυξανόμενοι οι δείκτες απόκλισης. Για παράδειγμα, η ανεργία μειώνεται, ως γενικό αποτέλεσμα, ενώ ταυτόχρονα οι επιμέρους αριθμοί που εξάγονται από την έκθεση υποδεικνύουν, 20% ανεργία στην Ελλάδα, την Ισπανία, η οποία χαρακτηρίζεται ιδιαίτερος υψηλή. Μια συλλογιστική η οποία εντάσσεται στην επιχειρηματικότητα, όπου μια επιχείρηση διαθέτοντας μια αλυσίδα καταστημάτων, όπου στον ισολογισμό καταγράφεται ο μέσος όρος των αποτελεσμάτων χρήσης και εφόσον είναι επικερδής η αδυναμία τοποθετείται στην αναμονή του επόμενου σχεδιασμού ή όταν και εφόσον το «κατάστημα» έχει οριστικά ανεπαρκή λειτουργία. Κάτω από αυτό το πρίσμα έγιναν οι δηλώσεις της επιτρόπου απασχόλησης Μαριάν Τίσεν «τα καλά νέα είναι ότι συνεχίζεται να μειώνεται η ανεργία στην ΕΕ», (αφορά την επιχείρηση) τονίζοντας στην συνέχεια, «...την επείγουσα ανάγκη να επιστρέψουμε στην σύγκλιση, να αναπτυχθούμε μαζί» (αφορά τις αδύναμες χώρες/καταστήματα). (ESDE, 2015) Ποια χροιά πολιτικής ιδεολογίας εμπεριέχεται στα παραπάνω λεγόμενα και θα το αποδεχόταν ο κοινός νου πολίτη της αδύναμης πλευράς; Ποια η πρόθεση της Επιτρόπου και του οργανισμού που εκπροσωπεί, αν όχι η επιχειρηματική προσέγγιση ;

Σε μια προσπάθεια αξιολόγησης των βημάτων της Κοινωνικής Πολιτικής στην ΕΕ, διακρίνεται διεύρυνση της κοινωνικής στόχευσης, κυρίως την δεκαετία του '90, παρότι εξακολουθεί να επικεντρώνεται στην απασχόληση, στο πλαίσιο ενοποίησης όπως διακρίνεται στην στρατηγική που συμφωνήθηκε στην Λισαβόνα και χαιρέτισθηκε ως το Μάαστριχ για το κοινωνικό κράτος. Η οικονομική κρίση που ακολούθησε επιδείνωσε τους δείκτες, αναδεικνύοντας νέα προβλήματα, τα οποία παρά τις πιθανές προσπάθειες εκ μέρους της ΕΕ, ανέδειξε το στοιχείο της υστέρησης της στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, σε σχέση με τις υπόλοιπες παγκόσμιες δυνάμεις. Το υψηλό έλλειμμα παραγωγικότητας σε σχέση με τους ανταγωνιστές, το χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, η γήρανση του πληθυσμού να έχει επιταχυνθεί, η σχέση εργαζομένων συνταξιούχων ως κλάσμα μικρότερο της μονάδας, η μη

διαφαινόμενη αντίδραση στις κοινωνικές δομές, δημιουργούν συνθήκες που πιέζουν ασφυκτικά τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Τα μέτρα λιτότητας επικεντρώνονται στην φορολογία, στους μισθούς και στις συντάξεις, στις μειώσεις των κοινωνικών δαπανών, ηχούν ως λόγια ενός διευθύνοντα συμβούλου μιας επιχείρησης για περικοπή δαπανών διαχείρισης, μειώσεις μισθών των εργαζομένων, έναντι διαφυγόντων κερδών. Τόσο απρόσωπα, ανεύθυνα και ψυχρά, αντιμετωπίζονται τα φαινόμενα που αφορούν την ανθρώπινη ύπαρξη, τις τοπικές και εθνικές κοινωνίες.

Τα εμπειρικά στοιχεία στην ΕΕ καταδεικνύουν, ότι ως προς την οικονομική αποδοτικότητα και ως προς την κοινωνική προστασία, διαφοροποιούνται μεταξύ των κρατών μελών. Στο τμήμα των βόρειων χωρών παρατηρείται ικανοποιητικός βαθμός κοινωνικής δικαιοσύνης και οικονομικής αποδοτικότητας. Στον αντίποδα οι νότιες χώρες, παρουσιάζουν χαμηλότερες επιδόσεις ως προς την κοινωνική αλληλεγγύη και την αναδιανομή. Στο ενδιάμεσο οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Η νέο-εισελθείσες χώρες της Βόρειας και Ανατολικής Ευρώπης δοκιμάζουν την τύχη τους στο διαμορφωμένο πεδίο με πολλά στάδια ανισοτήτων. Η τάση να απελευθερωθεί η αγορά εργασίας με συγκριτικά χαμηλές δαπάνες που επιδιώκεται από την σημερινή ΕΕ, αφενός θα ενισχύσουν την ήδη αυξημένη ανισότητα λόγω του αντίκτυπου της οικονομικής κρίσης, αφετέρου θα ενισχύσουν τα δεξιά κόμματα του ευρωσκεπτικισμού ενόψει των επερχόμενων εκλογών το 2019. Όπερ και εγένετο.

Η «Πολιτεία» του Πλάτωνα και η «Ουτοπία» του Tomas Moore έχουν αρκετές αδυναμίες ως θεωρητικά περιγραφικά συστήματα, η σημερινή πραγματικότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι περισσότερο θολή και αδύναμη, στην προσέγγιση του μέσου όρου του σημερινού «ιδανικού». Βέβαια συγκριτικά με την εικόνα που είχε μετά τον Παγκόσμιο Πόλεμο, η κατάσταση «βιτρίνας» είναι ομορφότερη, η ανθρώπινη διάσταση όμως;

Η Ιδεολογία είναι φιλοσοφικό προϊόν, με έφεση να αναπαράγεται μέσα από τον ειλικρινή άνθρωπο που την οικειοποιείται. Η μετάλλαξη και οι μεταρρυθμίσεις λειτουργούν για να εντάσσεται στην ροή των εξελίξεων, χωρίς να αποκόπτεται από τον αρχικό στόχο, την πρόθεση από την οποία προέκυψε.

Η Πολιτική της Ιδεολογίας είναι η έκφραση με έργα και η δράση της πρόθεσης. Κρίνεται δε, εκ του αποτελέσματος που προκύπτει. Επειδή ο άνθρωπος είναι πολυμορφικής αντίληψης και με πολυδιάστατες επιρροές, οι εποχικές του ιστορικά ανακαλύψεις τον οδηγούν στο να συνδέει τις Ιδέες του με τις δράσεις του. Η

Θρησκεία και η Ηθική είναι οι πλέον βασικές παράμετροι που οδηγούν την εξέλιξη του μέχρι το μεγαλύτερο μέρος του 20^{ου} αιώνα. Την τελευταία εικοσαετία μέχρι σήμερα, παρατηρείται έλλειμμα στις προαναφερθείσες «αξίες». Ο καπιταλισμός, προϋπήρχε μεν, ανδρώθηκε δε, τους τελευταίους δύο αιώνες, επιλέχτηκε ως λειτουργικό σύστημα συντήρησης της παγκόσμιας κοινωνίας, παραβλέποντας προϊόντος του χρόνου τις προϋπάρχουσες «αξίες», δημιουργώντας νέα πρότυπα. Αξίες που έχουν διαστάσεις, είναι μεγέθη, διαθέτουν ορθή λογική, ως απόρροια του Διαφωτισμού, της επιστημονικής εξέλιξης, της θετικιστικής ανάδειξης της φιλοσοφίας. Η απεικόνιση στατιστικών προσδίδει την πραγματική εικόνα της ανθρώπινης ζωής; Μιας ζωής η οποία είναι καταναλωτική, από όπου απορρέει το παραγόμενο συναίσθημα, της ξεχασμένης πνευματικής ανθρώπινης αναγκαιότητας. Ο υλικός πολιτισμός οφείλει να ισορροπεί με τον πνευματικό πολιτισμό, αλλιώς η ανθρώπινη φύση γίνεται ένα εύπλαστο προϊόν και απλά υπάρχει σαν μια μονοδιάστατη εκμεταλλεζόμενη ύπαρξη, με συνεχή υποβαθμισμένη οντολογική Αξία.

Daly, M. (2006). «EU Social Policy after Lisbon», *Journal of Common Market Studies* 44(3): 461–481.

Daly, M. (2012). «Paradigms in EU social policy: a critical account of Europe 2020». *Transfer: European Review of Labour and Research* 18(3): 273–284. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0958928717735060>.

De la Porte C., and Pochet P., (2003), “The OMC intertwined with the debates on governance, democracy and social Europe”, research prepared for the Belgian Minister for Social Affairs and Pensions, Frank Vandebroucke.

De La Porte, Caroline & Heins, E. (2015). «A new era of European Integration? Governance of labour market and social policy since the sovereign debt crisis». *Comparative European Politics* 13(1): 8–28.

De La Porte, C. de & Natali, D. (2018). “Agents of institutional change in EU policy: the social investment moment”. *Journal of European Public Policy* 25(6): 828–843.

Deacon B. (1995) *Η Νέα Ανατολική Ευρώπη*. Gutenberg, Αθήνα.

Delwit P., Kulahchi E., Van De Walle C. (2004), *The Europarties. Organization and Influence*, Centre d'étude de la vie politique of the Free University of Brussels (ULB).

Dodo M., (2014) HISTORICAL EVOLUTION OF THE SOCIAL DIMENSION OF THE EUROPEAN INTEGRATION : ISSUES AND FUTURE PROSPECTS OF THE EUROPEAN SOCIAL MODEL, Centre international de formation européenne | « L'Europeen Formation » 2014/2 n° 372 | pages 51 à 66.

Esping-Andersen, G. (2007), ‘More inequality and fewer opportunities? Structural determinants and human agency in the dynamics of income distribution’.

Esping-Andersen, G. (2014), *Οι τρεις Κόσμοι του Καπιταλισμού της Ενημερίας*, εκδόσεις Τόπος, Αθήνα

Ferrera M. (1996), The “Southern Model” of Welfare”, in *Journal of European Social Policy*, 6,1, pp.17-37.

Ferrera M. (1999): Η ανασυγκρότηση του κοινωνικού κράτους στη Νότια Ευρώπη. Στο Ματσαγγάνης Μ. (επιμ.) *Προοπτικές του κοινωνικού κράτους στη Ν. Ευρώπη*. ΕλληνικάΓράμματα, Αθήνα.

Ferrera, M. (2004), *The Boundaries of Welfare. European Integration and the New Spatial Politics of Solidarity*. Oxford: Oxford University Press.

Ferrera, M. (2009). The JCMS Annual Lecture: National Welfare States and European Integration: In Search of a ‘Virtuous Nesting’*. JCMS: *Journal of Common Market Studies* 47(2): 219–233

Ferrera M and Rhodes M. (eds) (2000) *Recasting European Welfare States*.

Finn C and Vaughan B, (2012), Perspectives on the Evolution of European Social Policy, *Background Paper 4*, NESCE.

Friedman, M. (2014). *Καπιταλισμός και ελευθερία*. (Γ. Καραμπέλας, Μτφρ.) Αθήνα: Ημερησία [Παπαδόπουλος].

Fukuyama F., (1990) *The End of History? The National Interest*, Οροθετήσεις.

George & Wilding, (1985), *Ideology and Social Welfare*, London.

George & Wilding, (1994), *Welfare and Ideology*, Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf.

Giddens A., (1994), *Πέραν της Αριστεράς και της Δεξιάς, Το Μέλλον της Ριζοσπαστικής Πολιτικής*, Πόλις, Αθήνα .

Giddens A., (1998) *Ο Τρίτος Δρόμος*, Πόλις, Αθήνα.

Hartlapp M. (2015), «Politicization of the European Commission. When, how and with what impact?» In M.W. Bauer & J. Trondal (eds), *The Palgrave Handbook of the European Administrative System*, pp. 145– 160. Basingstoke: Palgrave.

Hantrais L. (2007), *Social Policy in the European Union*, Third Edition (3rd Edition), Red Globe Press

Hantrais L. (2018), *Social Policy & Society* 17:2, 265–279C Cambridge University Press 2018 doi: 10.1017/S147474641700048

Hartlapp M. (2017). «How time empowers agency: Combining the EU Commission’s political powers and its administration’s advantage of acting from a long-term perspective». *Journal of European Integration* 39(3): 303–317.

Hartlapp M. (2019), «European Union Social Policy– facing deepening economic integration and demand for a more social Europe with continuity and cautiousness», Forthcoming / S. Blum, J. Kuhlmann and K. Schubert (eds), *Routledge Handbook of European Welfare Systems*.

Heywood A., (2007), *Πολιτικές ιδεολογίες*, Εκδόσεις Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.

Hix, S., Christopher L, (1997): *Political Parties in the European Union*. Houndmills: Macmillan Press.

Hix, S. (2008), *What’s Wrong with the European Union & How to Fix It*, Polity Press.

HubertusMüller-Groeling (2013), ΗΚοινωνική ΔιάστασητωνΦιλελεύθερωνΠολιτικών: Εκδόθηκε από το Φιλελεύθερο Ινστιτούτο του Ιδρύματος Φρίντριχ Νάουμαν Reinhardtstraße 12 D–10117 libinst@fnst.orgwww.freiheit.org Translated from the German original by Dagmar Bernstorff.

Hobsbawn E., (2006) *Η εποχή των άκρων, Ο σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*, Θεμέλιο, Αθήνα, θ’ έκδοση.

Info regio Panorama, Πολιτική συνοχής της ΕΕ 1988-2008 : Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, ΕΕ/Περιφερειακή πολιτική, αρ.26/2008.

Joll J. (2006), *Η Ευρώπη 1870-1970*, Εκδόσεις Βάνιας, Σειρά Ιστώρ.

Καραμεσίνη Μ., (2006), *Οικονομικές θεωρίες της Κοινωνικής Πολιτικής*, Αθήνα.

Kymlicka W., (2014), *Η πολιτική φιλοσοφία της εποχής μας*, Εκδόσεις Πόλις

Levi Martin J., (2015), What is Ideology? *SOCIOLOGIA, PROBLEMAS E PRÁTICAS*, n.º 77, 2015, pp. 9-31. DOI:10.7458/SPP2015776220

Μηλιός Γ. (2016), “Ο καπιταλισμός ως κοινωνικό σύστημα και η προέλευσή του”, *ΕΟΕΔΕ*, τεύχος 137/ 2016.

Manow P., Armin Schäfer A. and Zorn H. (2007), “European Social Policy and Europe’s Party-Political Center of Gravity”, 1957–2003, *MPIfG Discussion Paper 04/ 6*

Marshall T. H., (1965), *Social Policy*, London

Marx, K. Engels, F. (1848 / 1963). *Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο*. Μετ: Γιάννης Κορδάτος. Αθήνα

Mumford, L. (1998). *Η Ιστορία των Ουτοπιών*. Αθήνα, Νησίδες.

Niklasson L. (2014), COMPETING NARRATIVES ON THE EUROPEAN SOCIAL MODEL :THE BIRTH OF A RHETORICAL ALLIANCE Centre international de formation européenne| « L'Europeen Formation » 2014/2 n° 372 | pages 67 à 79

Οικονόμου Χ., Φερόνας Α., (2006) *Οι εκτός τειχών. Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*, Εκδόσεις Διόνικος

Παπαδόπουλος, Ι. (2015). “Φιλελευθερισμός ή κοινοτισμός, δίλημμα ή φενάκη;”. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 5, 237-272. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/sas.551>

Πελεγρίνης Θ., (2005) *Λεξικό της Φιλοσοφίας, Οι έννοιες, οι θεωρίες, οι Σχολές, τα Ρεύματα και τα Πρόσωπα/Εξάγλωση Ορολογία*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, δ' έκδοση, 2005

Πετμετζίδου Μ., (2006, αναθεωρημένη), Πάντειο Πανεπιστήμιο

Parsons W. (1995), *Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*

Pierson, P. (1996) “The Path to European Integration: A Historical Institutional Analysis”, *Comparative Political Studies*, 29(2): 123-163

- Πολάννι, Κ. (2007), *Ο μεγάλος μετασχηματισμός*, Εκδόσεις Νησίδες
- Radaelli C., (2000), Whither Europeanisation? Concept stretching and substantive change, *European Integration online Papers (EIoP)*, vol. 4 (2000), No 8
- Radaelli C. (2003) “The Open Method of Coordination - A New Governance Architecture for the European Union”, Research Report, *Swedish Institute for European Policy Studies*, No 1
- Rawls J. (2002). *Το Δίκαιο των Λαών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Ray L. (1999), “Measuring Party Orientation towards European Integration: Results from an Expert Survey”. In: *European Journal of Political Research* 36.
- Ross G.(1995): *Jacques Delors and European Integration*. Cambridge: Polity Press.
- Ross G., 'European Center-Lefts and the Mazes of European Integration', in J. Cronin, G.Ross, J.Shoch (eds), *What's Left of the Left: Democrats and Social Democrats in Challenging Times*, (Duke University Press, 2011).
- Σακελλαρόπουλος Θ. (1993) *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Σακελλαρόπουλος Θ. (1997), *Ευρωπαϊκή κοινωνική Πολιτική*, Αθήνα.
- Σακελλαρόπουλος Θ., (2001), *Υπερεθνικές Κοινωνικές Πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Σακελλαρόπουλος Θ., (2011), *Η Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα.
- Σακελλαρόπουλος Θ & Αγγελάκη Μ. (2016), «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: από την άτολμη ανάπτυξη στο αβέβαιο μέλλον», στο, Μαραβέγιας Ναπολέον (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, Εξέλιξη, Προοπτικές*, Κριτική, Αθήνα, σσ.421-436.
- Στασινοπούλου Β. Ό., (1990), *Κράτος Πρόνοιας, Ιστορική Εξέλιξη – Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις*, Βιβλιοθήκη κοινωνικής επιστήμης & κοινωνικής πολιτικής, Gutenberg

Στασινοπούλου Ο.(1992), *Κράτος Πρόνοιας, ιστορική Εξέλιξη – Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις*. Gutenberg, Αθήνα.

Στασινοπούλου Ο. (1996) *Ζητήματα Σύγχρονης Κοινωνικής Πολιτικής – Από το Κράτος Πρόνοιας στον «Νέο» Προνοιακό Πλουραλισμό*, Gutenberg, Αθήνα.

Στασινοπούλου Ο., (2003), *Κράτος Πρόνοιας*, Gutenberg, Αθήνα.

Στασινοπούλου Ο., (2006), *Κοινωνική πολιτική: Βασικές έννοιες, ιστορική εξέλιξη, φορείς και πρότυπα*. Τμήμα Κοινωνικής και Πολιτικής Επιστήμης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Scharpf W.(1999), *Governing in Europe: Effective and Democratic?* Oxford: Oxford University Press.

Scharpf W. (2002), *The European Social Model*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00392>.

Scharpf W. (2009), *Regieren in Europa: Effektiv und demokratisch?* Frankfurt/M./New York: Campus.

Spicker, P. (2004), *Το Κράτος Πρόνοιας, μια Γενική Θεωρία*, εκδόσεις Διόνικος Αθήνα.

Streeck W., (2018), *European Social Policy: Progressive Regression*, *MPIfG Discussion Paper 18/11*.

Streit M. and Mussler W. (1995), ‘The Economic Constitution of the EC - From ‘Rome’ to ‘Maastricht’’: www.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0386.1995.tb00002.x

Swift A. (2015), *Πολιτική φιλοσοφία. Εισαγωγικός οδηγός για φοιτητές και πολιτικούς*. (Φ.Παιονίδης, Επιμ., & Γ. Λαμπράκος, Μτφρ.) Αθήνα : Οκτώ

Titmuss R. (1974) *Social Policy*, Allen and Unwin, London.

Φερόνας Α., (2007), “Η επίδραση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Απασχόλησης στην ελληνική πολιτική απασχόλησης: Μια περίπτωση «γνωσιακού» Εξευρωπαϊσμού” ; *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη* 2, 109-127

Φερόνας Α., (2016), «Η Κοινωνική Διάσταση της «Ευρώπης 2020»: Ρητορική και Πραγματικότητα», *Κοινωνική Πολιτική*, 1, 65-88

Φωτόπουλος Ν., (2009), «Από τον Μονοδιάστατο Άνθρωπο στην Αποικιοποίηση του Βιόκοσμου: Χέμπερτ Μαρκούζε και Γιούργκεν Χάμπερμας απέναντι στη Νεωτερικότητα», στο Σ. Κονιόρδος (επιμ.), *Κοινωνική σκέψη και νεωτερικότητα*, Gutenberg

Χομπς Τ. (1999), «Λεβιάθαν», εκδόσεις Γνώση

Van Donselaar, J. (1993), *Post-war fascism in the Netherlands* , p. 87-100

Voerman G. D., (2009), «The formation of political parties in the European Union», Conference ‘The EP in an ever changing Union: where to go from here’ Maastricht, Montesquieu Institute, 5 – 6 March.

Whyman, Baimbridge and Mullen, (2018), *The Political Economy of the European Social Model*,

www.researchgate.net/publication/280039408_The_Political_Economy_of_the_European_Social_Model.

Woolf, A. (2004) *Φονταμενταλισμός*, Εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα.

Zeitlin J. (2010), «Towards a Stronger OMC in more Social Europe 2020: A New Governance Architecture for EU Policy Coordination». In Marlier, E. & Natali D. (eds.), *Europe 2020 Towards a More Social EU?* Brussels: PIE Peter Lang, 253-27

Ιστοσελίδες

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης: www.europa.eu

[Lexiko_Evang_Madoulidi.pdf](#)

Οι θεσμικές αλλαγές μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας. Ο ρόλος Των Εθνικών Κοινοβουλίων / Foteini Asderaki

https://www.academia.edu/8198432/%CE%9F%CE%B9_%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82_%CE%B1%CE%BB%CE%B%CE%B1%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC

%CF%84%CE%B7%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA
%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%9B%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%B2%CF%8C%CE%BD%CE%B1%CF%82._%CE%9F_%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%A4%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CF%89%CE%BD

www.academia.edu